

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

انتظار ۱

ضرورت طرح مباحث مہدویت

روحانی سائنس کی زواری دہی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انتظار ۱ : ضرورت طرح مباحث مهدویت

نویسنده:

روح الله شاکری زواردهی

ناشر چاپی:

بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (علیه السلام)

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست	۵
انتظار ۱: ضرورت طرح مباحث مهدویت	۷
مشخصات کتاب	۷
اشاره	۷
فهرست مطالب	۹
پیشگفتار	۱۲
۱. بعد اعتقادی	۱۸
اشاره	۱۸
۱-۱. شناخت امام، راه معرفت خدا	۲۲
۲-۱. شناخت امام، شرط اسلام واقعی	۲۵
۳-۱. شناخت حق امام و قبولی اعمال، شرط پذیرش ولایت او	۲۶
۴-۱. بایستگی شناخت ولی نعمت	۲۸
۵-۱. شناخت امام، شناخت خلیفه الهی است	۳۰
۶-۱. شناخت امام، شناخت عدل قرآن	۳۵
اشاره	۳۵
چه عواملی باعث می شود، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را شناسیم؟	۴۴
اشاره	۴۴
عامل اول: عدم شناخت دین	۴۴
عامل دوم: دنیازدگی	۴۶
عامل سوم: پیمان شکنی	۴۸
عامل چهارم: گناهکاری	۵۱
۲. بعد اجتماعی	۵۴
اشاره	۵۴
پیامدهای روانشناختی، اجتماعی مهدویت	۶۰

۶۰	الف. امیدزا بودن
۶۱	ب. امنیت آفرین بودن
۶۴	۳. بُعد سیاسی
۶۴	اشاره
۶۷	بشر امروز و آرمان هایش
۷۴	۴. بُعد تاریخی
۷۴	اشاره
۷۴	پیامدها
۸۲	۵. بُعد فرهنگی
۸۲	اشاره
۸۶	۱-۵. تعیین استراتژی انتظار
۸۶	اشاره
۸۷	الف) شناسایی وضع موجود انسان معاصر
۹۰	ب) تصویر صحیح از وضع مطلوب
۹۰	اشاره
۹۰	۱. تکامل عقلانی انسان ها
۹۰	۲. توسعه علمی
۹۱	۳. فقر زدایی از مردم
۹۲	۴. رفاه کامل
۹۲	۵. امنیت همه جانبه
۹۳	ج) مدیریت و برنامه ریزی برای گذر از وضع موجود به وضعیت مطلوب
۹۵	۲-۵. آسیب شناسی
۹۷	۳-۵. دشمن شناسی
۱۰۲	جمع بندی
۱۱۵	درباره مرکز

انتظار ۱: ضرورت طرح مباحث مهدویت

مشخصات کتاب

سرشناسه: شاکری زواردهی، روح الله.

عنوان و نام پدیدآور: ضرورت طرح مباحث مهدویت / روح الله شاکری زواردهی.

مشخصات نشر: تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام، مرکز تخصصی مهدویت، ۱۳۸۴.

مشخصات ظاهری: ۳۳ ص.؛ ۵/۹ × ۲۰ س م.

فروست: انتظار؛ ۱.

شابک: ۲۰۰۰ ریال: ۹۶۴-۷۴۲۸-۳۳-۲؛ ۲۵۰۰ ریال (چاپ دوم)

یادداشت: چاپ دوم: زمستان ۱۳۸۶.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: محمدبن حسن (عج)، امام دوازدهم، ۲۵۵ق -

موضوع: مهدویت-- انتظار

رده بندی کنگره: ۵۱BP/ش ۱۷۴ض ۴ ۱۳۸۴

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۹

شماره کتابشناسی ملی: ۱۵۱۴۱۶۴

ص: ۱

اشاره

انتظار «۱»

ضرورت طرح مباحث مهدویت

روح... شاکری زواردهی

ص: ۲

ضرورت طرح مباحث مهدویت

(انتظار ۱)

مؤلف / روح الله شاکری زواردهی

ناشر / بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

نوبت چاپ / هشتم، تابستان ۸۹

شمارگان / پنج هزار

صفحه آرا / رضا فریدی

لیتوگرافی / ترام اسکندر ۷۸۳۰۰۵۸

بها / ۱۲۰۰ تومان

مراکز پخش:

۱. قم: مرکز تخصصی مهدویت / خیابان شهدا / کوچه آمار (۲۲) / بن بست شهید علیان

ص. پ: ۱۱۹-۳۷۱۳۵ / تلفن: ۷۷۳۷۸۰۱ / فاکس: ۷۷۳۷۱۶۰

۲. تهران: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف / ص. پ: ۳۵۵-۱۵۶۵۵ □ تلفن: ۸۸۹۸۰۹۹۹-

۸۸۹۸۱۳۸۹ / فاکس: ۸۸۹۸۱۳۸۹

WWW.IMAMMAHDI-S.COM

info@imammahdi-s.com

شابک: ۰-۳۳-۷۴۲۸-۹۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

پیشگفتاره

۱. بعد اعتقادی ۱۱

۱ _ ۱. شناخت امام، راه معرفت خدا ۱۵

۱ _ ۲. شناخت امام، شرط اسلام واقعی ۱۸

۱ _ ۳. شناخت حق امام و قبولی اعمال، شرط پذیرش ولایت او ۱۹

۱ _ ۴. بایستگی شناخت ولی نعمت ۲۱

۱ _ ۵. شناخت امام، شناخت خلیفه الهی است ۲۳

نکته ها ۲۵

۱ _ ۶. شناخت امام، شناخت عدل قرآن ۲۸

چه عواملی باعث می شود، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را شناسیم؟ ۳۷

عامل اول: عدم شناخت دین ۳۷

عامل دوم: نیازدگی ۳۹

عامل سوم: پیمان شکنی ۴۱

عامل چهارم: گناهکاری ۴۴

۲. بعد اجتماعی: ۴۷

پیامدهای روانشناختی، اجتماعی مهدویت ۵۳

الف. امیدزا بودن ۵۳

ب. امنیت آفرین بودن ۵۴

۳. بُعد سیاسی ۵۷

بشر امروز و آرمان هایش ۶۰

ص: ۴

۴. بُعد تاریخی ۶۷

پیامدها ۶۷

۵. بعد فرهنگی ۷۵

۵ _ ۱. تعیین استراتژی انتظار ۷۹

الف) شناسایی وضع موجود انسان معاصر ۸۰

ب) تصویر صحیح از وضع مطلوب ۸۳

۱. تکامل عقلانی انسان ها ۸۳

۲. توسعه علمی ۸۳

۳. فقر زدایی از مردم ۸۴

۴. رفاه کامل ۸۵

۵. امنیت همه جانبه ۸۵

ج) مدیریت و برنامه ریزی برای گذر از وضع موجود به وضعیت مطلوب ۸۶

۲-۵. آسیب شناسی ۸۸

۳-۵. دشمن شناسی ۹۰

جمع بندی ۹۵

پیشگفتار

پیش از پرداختن به هر کاری، اگر ضرورت و بایستگی آن معلوم باشد، انسان برای انجام آن، انگیزه و نشاط لازم را پیدا می کند.

وقتی سخن از مباحث «مهدویت» به بیان می آید، ممکن است سؤال شود: با وجود موضوعات گوناگون که در جهان علم و دانش وجود دارد و نیازهای آدمی به دانش های مختلف و نیز محدودیت وقت و امکانات، چرا باید به مباحث مهدویت پرداخت؟

آیا مباحث مهدویت، مسائل کاربردی است که در زندگی روزمره تأثیرگذار می باشد یا صرفاً بحث-های تئوریک است که دانستن آنها بهتر از ندانستنش است؟

آیا بحث از مهدویت و مسائل آن نیاز امروز بشر است؟

آیا کسانی که از مهدویت چیزی نمی دانند و یا بسیار کم اطلاع اند، در زندگی و حیات دنیوی خود به بن بست گرفتار آمده اند؟ و ده ها سؤال دیگر.

موضوع موعود، منجی و مصلح کل نظریه یا طرز تفکری نیست که در برخی اذهان به خاطر تخفیف و یا جلوگیری از دردها و رنج هایی که ملت های ستم دیده در اثر تصرفات نابجای حکام جور متحمل گردیده اند، موجود شده باشد، افسانه-ای نیست که شیعه به عنوان دلداری دادن به خویش در برابر ظلم فراوان که بر او وارد گردید!، این گونه نیست برای التیام بخشیدن به دل خود که از وارد آمدن مصیبت های فراوان در طی قرون طولانی مجروح گردید، در کتب خویش نگاشته باشد، آن گونه که برخی نویسندگان بی اطلاع یا مطلع و معاند و منحرف و فیلسوف نمایان گمان برده اند و نیز خرافه ای نیست که قصه سرایان آن را ساخته و به اسلام چسبانده باشند، آن گونه که برخی مدعیان علم و فرهنگ تصور کرده اند و ...

مهدویت، ریشه در عمق باور و اعتقادات مسلمانان دارد، مسأله ای مهم و اساسی و حیاتی که قرآن کریم به آن بشارت داده و پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه هدی علیهم السلام در موارد متعدد _ وجود ادعیه ای فراوان افزون بر روایات _ از آن سخن گفته و به همه مسلمانان، بلکه به همه انسان ها بشارت ظهور او را دادند و در طول تاریخ حیات پربرکت اسلام، بسیاری از علمای بزرگ اعم از فقها، مفسران، متکلمین، حکمای مسلمان و تاریخ نگاران مردم را به انتظار او دعوت کردند. و لذا موضوع مهدویت را می توان امتداد اسلام و قرآن و کانون هویت و فرهنگ اسلام دانست.

مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تنها یک اندیشه نیست که ما در انتظار ولادت او باشیم. و یک پیشگویی نیست که به امید مصداق آن نشسته باشیم؛ (۱) بلکه امام عجل الله تعالی فرجه الشریف یک واقعیت خارجی و آماده باش است که ما

۱- آن گونه که برخی از پیشگویی های نوستر آداموس فرانسوی بهره گرفتند. مثل فیلمی به نام « مردی که فردا را می بیند.»

منتظر عملیات و حرکت جهانی او هستیم. انسان مشخص و معینی که در میان ما زندگی می کند، (۱) ما او را می بینیم (۲) و او ما را می بیند (۳)، با همه آرزوهای ما و رنج های ما آشنا است و در غم و اندوه ما شریک است و شاهد افزایش شکنجه مظلومان و ناکامی رنجدیدگان و ستم ستمکاران است، و به خاطر آن می سوزد و در انتظار لحظه ای است که به او اجازه داده شود تا دست یاری خود را به طرف انسان های رنجور و محروم دراز کرده و ریشه ستم و ستمکاران را بخشکاند.

پس مهدویت یعنی نفی هر نوع ظلم و

۱- «صاحب هذا الامر یتردد بینهم و یمشی فی اسواقهم ویطأ فرشهم...» الغیبه نعمانی، ص ۱۶۴، حدیث ۴، تحقیق از علی اکبر غفاری، مکتبه الصدوق، تهران. کافی، کلینی، ج ۱، ص ۳۳۶؛ بحار، مجلسی، ج ۵۲، ص ۱۵۴، حدیث ۹، موسسه الوفاء، چاپ بیروت

۲- «یرونه ولا یعرفونه» کمال الدین و تمام النعمه، صدوق، ج ۲، ص ۴۴۰

۳- «فیری الناس فیعرفهم.» کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۴۰

ستم، درمان درد بی درمان بشر، احساس برانگیز و شورآفرین، تلاشگر، فریادرس، جبل‌المتین الهی در بسیج توده‌ها، رویکردی جدی و قوی به آینده مطلوب بشر و تجسم شخصیتی که به همه قدرت‌ها نه می‌گوید و تعهدی نسبت به هیچ حاکم ستمگری ندارد.

به گفته شهید صدر: «ایمان _ باور _ به مهدی عجل‌الله‌تعالی فرجه‌الشریف یعنی ایمان به انسان زنده و قائم و همراهی با او.»

(۱)

با چنین رویکردی جای آن دارد این موضوع مهم در ابعاد مختلف مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

این نوشتار بر آن است تا به طور فشرده مهدویت را در ابعاد مختلف اعتقادی، اجتماعی و سیاسی و... مورد مطالعه قرار دهد؛ اگر چه ادعایی ندارد که آنچه خواهد آمد بیان تمام ابعاد مهدویت است؛ زیرا هدف آن است که بایستگی آن را در ابعاد و زاویه‌های گوناگون بررسی

۱- بحث حول المهدی عجل‌الله‌تعالی فرجه‌الشریف، سید محمد باقر صدر، مترجم: مصطفی شفیعی، چاپ موعود، نوبت اول،

بهار ۱۳۷۹، ص ۵۶ و ۵۷

ص: ۱۰

نماید.

۱. بعد اعتقادی**اشاره**

یکی از مهمترین ابعادی که در بحث ضرورت قابل طرح و گفتگو است و به نظر می رسد در میان ابعاد دیگر، از ارزش و اعتبار و جایگاه بس رفیعی برخوردار باشد، همان نگاه اعتقادی به مهدویت است.

بی تردید «اعتقاد» بنیان اصلی زندگی انسان است و آنچه در میدان عمل محقق می شود، به ساختار اعتقادی مربوط است. اگر آدمی از اعتقادی صحیح و منطقی برخوردار باشد، در عمل گرفتار تناقض، بی هدفی و سردرگمی نخواهد شد و از همه فرصت های عمر خود، برای ساختن شخصیت انسانی و الهی اش بهره خواهد گرفت. البته این اعتقاد

باید سازنده، حرکت آفرین و هویت بخش، باشد و در همه فراز و نشیب های زندگی، مسیر درست و هموار را برای آدمی بگشاید.

منظور ما از شناخت، صرف دانستن نام و نسب امام عجل الله تعالی فرجه الشریف نیست؛ چرا که منکرین آن حضرت و حتی غیرمسلمانان هم می-توانند چنین اطلاعاتی از ایشان داشته باشند؛ بلکه شناخت باید به گونه ای باشد که سبب سالم ماندن انسان از شبهات و مایه نجات او شود و چنین شناختی جز در پرتو شناخت جایگاه، صفات و ویژگی های امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف میسر نخواهد بود، و این چنین شناختی است که به حکم عقل و نقل واجب است.

اما عقلاً شیعه امامیه معتقد است که امام علیه السلام وارث تمام مقامات و وظایف رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم

__ که در امامت عامه بیان شده __ می باشد، مگر دریافت و ابلاغ وحی؛ (۱) بنابراین، ائمه علیهم السلام مقام

۱- ر.ک: انیس الموحدین، نراقی، محمد مهدی، بخش امامت؛ شیعه در اسلام، طباطبائی، سید محمد حسین، ص ۱۷۵، چاپ چهاردهم، انتشارات اسلامی؛ امامت و رهبری، مطهری مرتضی، ص ۵۰ _ ۵۸، چاپ سوم، صدرا؛ پیرامون وحی و رهبری، جوادی آملی، عبدالله، ص ۱۱۴، انتشارات الزهراء

ولایت، تفسیر و تبیین آموزه های وحیانی، تطبیق احکام الهی، تربیت افراد مستعد و اداره حکومت اسلامی را دارا می باشند.

دلیل این باور نیز در مطالعه موارد یاد شده نهفته است چون معقول نیست که مقام ولایت نسبت به انسان هایی که همواره نیازمند ولی و سرپرست اند، تعطیل شود و نیز زمان اندک حیات در زندگی رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم با آن همه مسئولیت های نظامی و اجتماعی، و عدم ظرفیت توده مردم، هرگز برای تفسیر و تبیین آموزه های دین که باید هزاران سال و تا ابد برای انسان بماند، کفایت نمی کرد.

نتیجه این می شود که: همان دلایل عقلی که ما را ملزم به کسب معرفت و شناخت نبی صلی الله علیه و آله و سلم می کرد، همچنان ما را ملزم به شناخت امام علیه السلام می کند؛ چون در صورت عدم شناخت چنین شخصیتی با وجود علم به لزوم آن، دلایل عقلی همچنان نافذ و طالب پاسخ اند. دفع ضرر محتمل، وجوب شکر منعم، همچنان می گویند:

دفع ضرر و اتیان شکر منعم در گرو فهم تفاسیر صحیح، ولایت و ... است.

بنابراین، ضرورت و لزوم شناخت امام و حجت الهی مستند و مستدل به همان دلایلی است که اصل وجوب معرفت مبدء را می‌رساند.

به بیان دیگر: آن حضرت امامی است که اطاعتش فرض و واجب می‌باشد، و هر کس که اطاعتش واجب است، باید صفاتش را شناخت، تا با شخص دیگری که مقام او را به دروغ و ستم ادعا می‌کند، اشتباه نشود؛ بنابراین، شناخت و دانستن صفات حضرت حجت علیه السلام واجب است (۱).

نقلاً، در فرهنگ دینی _ قرآن و روایات شیعه و سنی _ بحث معرفت و شناخت امام و اعتقاد به او، از اهمیتی ویژه برخوردار است؛ به گونه ای که در ردیف اصول اعتقادی، یعنی توحید، نبوت و معاد شمرده شده است. در

۱- موسوی اصفهانی، محمد تقی، مکیال المکارم، ج ۱، ص ۱۸۱، مترجم سید مهدی حائری قزوینی، ناشر ایران نگین، چاپ اول، تابستان ۱۳۸۱

اینجا اهمیت شناخت امام از نظر اعتقادی، در انگاره های مختلف بررسی می شود:

۱_۱. شناخت امام، راه معرفت خدا

نخستین و مهم ترین وظیفه انسان، شناخت پروردگار و آفریننده خویش است و تا شناخت او حاصل نشود، راه درست بندگی و اطاعت از او به روی انسان باز نخواهد شد^(۱) برای همین در قرآن و روایات مطالب فراوانی درباره لزوم «معرفت خدا» مطرح شده است. بعضی از آیات قرآن، به توصیف خدا و صفات گوناگون او پرداخته است و امامان معصوم علیهم السلام نیز در روایات و دعاها و خطبه ها به شکل گسترده از خدا و اوصاف او سخن گفته اند^(۲).

از نظرگاه روایات راه معرفت خدا و اوصاف او، شناخت اولیای خدا و امامان معصوم علیهم السلام است؛ چون اینان مظهر اسماء و صفات الهی و

۱- کلینی، کافی، ج ، ص ۲۴۷، صص ۳۴۷

۲- برای بررسی اوصاف الهی در قرآن ر.ک: فهرست موضوعی «تفسیر نمونه» و در روایات ر.ک: «میزان الحکمه ذیل کلمه الله»

آینه جمال و جلال پروردگارند. معصومین، انسان های کاملی اند که خداوند آنان را خلیفه و نماینده خود در زمین قرار داده و اراده کرده است که با آنان شناخته شود و از مسیر اطاعت آنها اطاعت شود و ثواب و عقاب را نیز برمدار اعتقاد به ایشان و اطاعت از آنان قرار داده است.

در حدیث آمده است که از سیدالشهدا علیه السلام سؤال شد: «فما معرفه الله؟» حضرت فرمودند: «معرفه اهل کل زمان امامهم الذی یجب علیهم طاعته» (۱) مراد از شناخت خدا، شناخت اهل هر زمانی نسبت به امام خویشان است، آن امامی که اطاعت او بر آنان واجب است.

به عبارت روشن تر شناخت امام، طریق معرفت خدا است و انسان با شناخت امام و توجه به گفتار و دستورات او می تواند در جاده صحیح زندگی گام بردارد و به سعادت می رسد. معرفت خدا بدون شناخت کسی که از جانب او سمت

۱- صدوق، علل الشرایع، ج ۱، ص ۹، ح ۱

راهنمایی و راهبردی بندگان را دارد، امکان پذیر نیست.

شیخ صدوق رحمه الله در تبیین حدیث یاد شده می گوید:

«مراد این است که مردم هر زمان بدانند، خداوند کسی است که آنها را در هر زمان از امام معصوم خالی نگذاشته است؛ پس کسی که عبادت کند خدایی را که برای آنان حجت قرار نداده، پس غیر خدا را عبادت کرده است.» (۱)

مرحوم مجلسی هم در تبیین حدیث فوق می گوید:

«شاید تفسیر شناخت خدا به معرفت امام برای این نکته باشد که شناخت خدا حاصل نمی شود، مگر از جهت امام. و یا اینکه انتفاع از معرفت خدا مشروط به شناخت امام علیه السلام است.» (۲)

به هر حال، آنچه در بیان مرحوم شیخ صدوق آمده است که نصب امام بر مردم وسیله قبولی عبادات است که در غیر آن صورت عبادت غیر خدا خواهد بود و یا به قول علامه مجلسی، معرفت امام وسیله انتفاع از

۱- صدوق، علل الشرایع، ج ۱، ص ۹، ح ۱

۲- ر.ک: بحارالانوار، ج ۲۳، ص ۸۰

شناخت خدا می شود، معرفت امام و حجت الهی یک امر ضروری و لازم بر هر انسان متدین است.

۱_۲. شناخت امام، شرط اسلام واقعی

شیعه و سنی به اتفاق از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده اند: «وَأَنَّ مِنْ مَاتٍ وَلَمْ يَعْرِفِ إِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةَ جَاهِلِيَّةٍ» (۱) و هر آینه هر کس بمیرد و حال آنکه امام زمان خود را نشناخته باشد، به مرگ جاهلیت مرده است. بر این اساس شناخت امام شرط اسلام است و اگر کسی بی شناخت امام بمیرد، گویا از اسلام بی بهره بوده است، هر چند مناسک و اعمال اسلام را انجام داده باشد. «امامت» شاهراه بندگی خدا است و آن که در این صراط مستقیم قرار

۱- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۰۹، ح ۹ و قریب به این مضمون ر.ک: صحیح بخاری، ج ۵، ص ۱۳؛ صحیح مسلم، ج ۶، ص ۲۱ و ۲۲، شرح نهج البلاغه، ابن ابی الحدید، ج ۹، ص ۱۵۵؛ مسند ابی داوود، ص ۲۵۹؛ حلیه الاولیاء، ج ۳، ص ۲۴۴؛ مستدرک حاکم نیشابوری، ج ۱، ص ۷۷؛ قندوزی، ینابیع الموده، ص ۱۱۷

گرفته، کارها و اعمالش در مسیر درست، منطقی و عاقبت به خیری واقع شده است، و گرنه آن اعمال ره به جایی نبرده و کمالی برای او نخواهد آورد.

چنین تأکیدی بر شناخت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نشان از آن دارد که معرفت امام کانون هویت اسلامی و امامت ستون اصلی خیمه دین مبین اسلام است که اعمال اسلامی وابسته به آن است و هر کس که امام را نشناخت، در حقیقت از راه راست و صراط مستقیم باز می‌ماند.

در مکتب تشیع، امام هویت بخش است و معرفت به او مبنایی استوار است؛ به طوری که انسان را از جامعه جاهلی و فرهنگ جاهلی دور می‌سازد.

۱_۳. شناخت حق امام و قبولی اعمال، شرط پذیرش ولایت او

مسئله ولایت امامان چنان جایگاهی دارد که در روایات گوناگون، شناخت امام از تکالیف و حقوق شمرده شده است؛ آن گونه که امام صادق علیه السلام به ابن ابی یعفور فرمودند: «ثلاث لنا ان تعرفوا فضلنا و

ان تطئوا عقبنا و ان تنتظروا عاقبتنا؛ (۱) ما سه حق بر مردم داریم: یکی اینکه به فضل ما معرفت پیدا کنید، دوم اینکه پیرو ما باشید و سوم اینکه منتظر فرج ما باشید».

و یا امام صادق علیه السلام در بیان دیگری پذیرش اعمال را منوط به معرفت ولایت ائمه علیهم السلام دانستند: «لایقبل الله من العباد عملا الا بمعرفتنا؛ (۲) یعنی خداوند از بندگان عملی را نمی پذیرد، مگر به معرفت و شناخت ما.»

براساس این روایات همه اعمال انسان در ظرف معرفت و آگاهی او نسبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ارزش می یابد، به طوریکه اولین حق امام بر ما شناخت مناقب و فضائل آنان، و قبولی اعمال بدون ولایت آنان امکان ندارد و پذیرش ولایت در صورتی امکان دارد که ابتدا معرفت و شناخت حاصل شود.

۱- کافی، ج ۲، باب حق المومن لأخیه، ص ۱۷۳، حدیث ۹

۲- کافی، ج ۱، باب نوادر، ص ۱۴۳، ح ۴

۱_۴. بایستگی شناخت ولی نعمت

امام واسطه فیض الهی است و آنچه از نعمت-ها به عالم وجود می رسد، به واسطه وجود او است و در این میان انسان ها نیز به واسطه وجود او، از انواع نعمت های الهی بهره مند می شوند. امام هم در تشریح واسطه است و هم در جنبه تکوین.

«بیمنه رزق الوری و بوجوده ثبتت الارض والسماء؛ (۱) به برکت او به خلق روزی می رسد و به واسطه وجود او زمین و آسمان پابرجا است.»

در فرمایش امام هادی علیه السلام است که وقتی می خواهید امامی را زیارت کنید این گونه بگویید:

«...بکم فتح الله وبکم یختم و بکم ینزل الغیث و بکم یمسک السماء ان تقع علی الارض الا باذنه؛ (۲) به واسطه شما خدا آغاز کرد و به شما پایان می دهد و به وسیله شما باران را فرو می فرستد و به واسطه شما نگه می دارد

۱- مفاتیح الجنان، دعای عدیله

۲- من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۶۱۵، ح ۳۲۱۳

آسمان را که بر زمین نیفتد، جز به اذن او.»

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: «یا علی لو لا نحن ما خلق الله آدم و لاحواء و لا الجنة و لا النار و لا السماء و لا الارض؛ (۱) ای علی! اگر ما نبودیم، خداوند نه آدم و نه حوا را می آفرید و نه بهشت و نه جهنم را و نه آسمان و نه زمین را.»

امام خمینی رحمه الله در توضیح روایت می گویند:

«کلام حضرت رسول صلی الله علیه و آله که فرمود: اگر ما نبودیم خدا آدم را نمی آفرید. ... از آن روست که حضرات (ائمه علیهم السلام) واسطه های میان حق و خلق و ربط دهنده های حضرت وحدت محض با کثرت تفصیلی هستند، و در این قسمت از حدیث، وساطت آن حضرات به حسب اصل وجود و اینکه آنان مظهر رحمت رحمانیه ای هستند که افاضه کننده «اصل وجود» است، بیان شده، بلکه [می توان گفت] به حسب مقام ولایت، آنان خود رحمت رحمانیه اند، بلکه آنان (خود) اسم اعظم هستند که رحمان و رحیم تابع آنانند، چنانچه بخش بعدی

۱- علل الشرایع، ج ۱، ص ۵، ح ۱؛ کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۵۴، ح ۴

حدیث یعنی فرمایش حضرت صلی الله علیه و آله: چگونه ما از ملائک برتر نباشیم، بیان واسطه بودن آن حضرات به حسب «کمال وجود» است و اینکه آنان مظهر رحمت رحیمیه ای هستند که کمال وجود به واسطه آن ظهور می یابد. بنابراین، دایره وجود با آنان کامل شده و غیبت و شهود ظهور یافته، و فیض (الهی) در قوس نزول و صعود (وجود) جریان می یابد.» (۱)

۱_۵. شناخت امام، شناخت خلیفه الهی است

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: «یخرج المهدي و علی رأسه غمامه فیها مناد ینادی هذا المهدي، خلیفه الله فاتبعوه» (۲)

-
- ۱- امام خمینی، روح الله، مصباح الهدایه، ص ۷۸، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله
 - ۲- الف. مصادر خاصه: کشف الغمه، ج ۲، ص ۴۰۷؛ کفایه الاثر، ص ۱۵۱؛ کتاب الغیبه نعمانی، ص ۱۰. ب. مصادر عامه: المستدرک علی الصحیحین، ج ۲، ص ۶۴۶ و ص ۵۰۲؛ مسند احمد، ج ۵، ص ۲۷۷؛ مسند الشامیین (للطبرانی)، ج ۲، ص ۷۲؛ مسند ابن ماجه، ج ۲، ص ۳۶۷؛ نورالابصار، شبلینجی، ص ۱۸۸؛ عقد الدرر، مقدسی سلمی، ص ۱۲۵

هنگامی امام مهدی قیام کردند در حالی که بر سر ایشان قطعه ابری است که ندا کننده ای در آن است که ندا می کند، این همان مهدی است _ که خداوند بشارت داده _ خلیفه خدا است پس از او تبعیت و پیروی نمایید.»

و یا در روایت دیگری از پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله و سلم چنین آمده است: «فاذا رأیتموه فبايعوه و لو حبوا علی الثلج فانه خلیفه الله المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف؛ (۱) هنگامی که او را دیدید، پس با او بیعت کنید و لو با سینه به روی برف راه بروید تا به او برسید، پس البته او خلیفه خدا حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف است.»

خلافت الهی توسط انسان کامل فی الجمله مورد پذیرش قرآن و روایات قرار گرفته است (۲) در زیارات هم از حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف به عنوان خلیفه الهی یاد شده است:

۱- خاصه: بحار، ج ۵۱، ص ۸۷، چاپ بیروت، عامه: کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۶۳، حدیث ۳۸۶۵۸، مؤسسه الرساله، بیروت، متقی

هندی، ص ۲۶۸، حدیث ۳۸۶۷۹

۲- عصاره خلقت، جوادی آملی، عبد الله، ص ۳۲

«السلام عليك يا خليفه الله» (۱)، «و خليفتك في بلادك» (۲) و «السلام عليك يا خليفه الله و خليفه آباءه المهديين» (۳) و در جای دیگر آمده «خليفته على خلقه و عبادته» (۴) و در زیارت مروی از خود حضرت: «و خلفائك في ارضك الذين احترتهم لنفسك و اصطفيتهم على عبادك ...» (۵)

نکته ها

۱. واژه خلیفه به صورت نکره بیان شده است: «انی جاعل فی الارض خلیفه...» (۶) بدون آنکه به شخصی اضافه شود. این بدین معنا است که انسان خلیفه

۱- زیارت آل یاسین

۲- دعای بعد از زیارت آل یاسین

۳- زیارت دیگر حضرت صاحب الامر

۴- زیارت استغاثه به حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف

۵- زیارت روز جمعه مروی از حضرت صاحب الزمان عجل الله تعالی فرجه الشریف به ابوالحسن ضراب اصفهانی

۶- بقره/۳۰: «همانا می خواهیم در زمین خلیفه قرار دهیم.»

گوینده سخن قرار داده شده است.

۲. مقامی که مطلوب ملائکه بود، خلافت الهی است، نه خلافت گذشتگان زمینی، اینکه خداوند مقام مطلوب ملائکه را به انسان بخشید؛ یعنی اینکه انسان، خلیفه الهی شده است.

۳. شئون خلیفه قید ندارد، از این فهمیده می شود که انسان در همه شئون خلیفه الهی است.

۴. این خلافت به افراد خاص اختصاص ندارد؛ بلکه خلیفه همه افراد است؛ به همین جهت، خلیفه الهی باید به همه ویژگی های کسانی که بر آنها خلیفه گردیده است، آشنا باشد.

۵. همه افراد نمی توانند خلیفه باشند، چون ویژگی هایی که بر شمردیم در همه افراد وجود ندارد؛ پس بعضی از افراد مراد هستند. آنان برگزیدگان نوع انسانی هستند.

۶. خداوند این جعل را به صورت اسم فاعل «جاعل» اعلام کرده است، نه با صیغه های «سوف أجعل» که بر آینده و «جعلت» که بر گذشته دلالت دارند. و این یعنی اینکه جعل خلیفه از ابتدای آفرینش

حضرت آدم علیه السلام تا روز قیامت، در همه زمان ها وجود داشته است.

پس اولین فرد انسان حتماً خلیفه بوده است و گرنه باید خداوند جعل کننده خلیفه در زمین نباشد و این با صیغه اسم فاعل منافات دارد؛ بنابر این، جعل خلیفه از طرف خداوند همیشگی است (۱). چنانکه در روایت اسحاق بن عمار آمده است که او گفت: به موسی بن جعفر علیه السلام عرض کردم: مرا به کسی معرفی کن، تا دینم را در نزد او بیاموزم، فرمود: همین پسرم علی. روزی پدرم دست مرا گرفت و به سوی قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم برد و فرمود: فرزند عزیزم، خدای عزوجل فرمود: «در زمین خلیفه می گذارم» و چون خدا چیزی می فرماید، به آن وفا کند (۲).

با توجه به آیات و روایات و زیارات وارده از ناحیه معصومین علیهم السلام می توان گفت حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف خلیفه الهی می باشند و نه تنها خلیفه الهی هستند، بلکه «به مقتضای اضافه

۱- ر. ک: بدایه المعارف، آیه الله خرازی

۲- تفسیر نور الثقلین، ج ۱، ص ۴۹ و کافی، ج ۲، ص ۸۹

خلافت به اسم مقدس الله، وجود آن حضرت آیت جمیع اسمای حسناى الهی است.» (۱)

۱_۶. شناخت امام، شناخت عدل قرآن

اشاره

در روایتی از شیعه و سنی آمده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرمودند:

«انى تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتى اهل بيتى ما ان تمسكتم بهما لن تضلوا بعدى ابدا و لن يفترقا حتى يردا على الحوض.» (۲)

برابر این فرمایش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم مسلمین مأمور شده اند همانگونه که به قرآن متمسک می شوند، به خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه هدی علیهم السلام نیز تمسک جویند تا در مسیر هدایت قرار گیرند. و این ضامن سعادت ابدی آنان است. روشن است که تمسک به قرآن، بدون فهمیدن

۱- حضرت آیت الله وحید خراسانی به نقل از جزوه «به یاد آخرین خلیفه پروردگار» نشر مدرسه الامام الباقر علیه السلام، انتشارات دلیل ما، ص ۲۹ و ۳۰

۲- ر.ک: کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۷۹؛ عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۶۲، امالی طوسی، ص ۱۶۱

محتوای آن معنا ندارد و نیز تمسک به امامان معصوم علیهم السلام بدون معرفت و آگاهی به جایگاه رفیع و ویژگی های منحصر به فرد آنان _ که الگوی بشریت اند _ ممکن نیست. از این جهت نیز معرفت و آگاهی به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف لازم است. بر طبق این روایت باید در کنار قرآن کریم شخصی از اهل بیت باید حضور داشته باشد و آن به عقیده ما غیر از وجود مقدس حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف کسی دیگر نمی تواند باشد، زیرا شباهت هایی بین آنها وجود دارد که این ادعا، را اثبات می کند:

۱. مقایسه شب قدر و نیمه شعبان در روایات نشان از هماهنگی قرآن و عترت دارد؛

۲. سخن از ولایت و امامت در شب قدر که شب نزول قرآن کریم است، بیان دیگری است از پیوند بین قرآن و عترت الهی؛

۳. قرآن معادل ندارد: «قُلْ لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَٰذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا» (۱) بگو اگر انس و جن گرد هم

آیند بر اینکه مانند این قرآن را بیاورند، مانند آن را نخواهند آورد، هرچند یکدیگر را یاری دهند.»

عترت طاهره هم معادل ندارد: «لایقاس بآل محمد صلی الله علیه و آله و سلم من هذه الامه احد و لایسوی بهم من جرت نعمتهم علیه ابدأ؛ (۱) هیچ کس از این امت _ که بهترین امت است _ با آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم قابل مقایسه نیست [چه رسد به امت های دیگر که به پای این امت نمی رسند]». و یا در برخی نقل ها آمده: «نحن اهل البيت لایقاس بنا احد (۲)؛ ما اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم هستیم و کسی قابل مقایسه با ما نیست.»

۴. اگر قرآن کریم آیت قدرت و نشان دارایی خدای سبحان است و مجموعه صفات جمال و جلال حق تعالی در آن تجلی کرده «فتجلی لهم فی کتابه» (۳) ائمه اطهار علیهم السلام عظیم ترین خبر و بزرگ ترین نشانه الهی هستند: «ما لله نبأ اعظم منی و ما لله آیه اکبر منی.» (۴)

۱- نهج البلاغه، خطبه ۲

۲- بحار، ج ۲۶، ص ۲۶۹

۳- نهج البلاغه، خطبه ۱۴۹

۴- بحار، ج ۳۶، ص ۱

از این جهت، ائمه طاهرين عليهم السلام (و خاصه حضرت ولي عصر عجل الله تعالى فرجه الشريف) فقط به قرآن قابل تشبيه هستند و قرآن نیز فقط به آنان تنظيم می شود. ظاهر آنان با ظاهر قرآن در تماس است و باطن آنها با باطن قرآن در تماس. بدین ترتیب بهترین مبین قرآن، عترت طاهره عليهم السلام و بهترین معرف عترت طاهره، قرآن کریم است؛ چون آنان عالم و عامل به حقایق قرآن و قرآن سند صدق گفتار و صداقت کردار آنها است. آنان قرآن مجسم و قرآن شناسنامه شخصیت آنها است (۱).

و زمین هیچگاه از این حجت الهی خالی نیست زیرا بر طبق روایت ثقلین حجت خدا قرین قرآن است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «و الله ما ترك الله عزوجل الارض قط منذ قبض آدم الا و فيها امام يهتدى به الى الله عزوجل و هو حجه الله على العباد»؛ (۲) یعنی قسم به پروردگار عزیز و جلیل که خدا از زمانی که

۱- عصاره خلقت، جوادی آملی، عبدالله، ص ۷۶-۷۸

۲- صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۳۰

آدم را قبض روح کرد، هرگز زمین را به حال خود رها نکرد، جز اینکه در آن امامی قرار داد که مردم به وسیله او به سوی خدا هدایت شوند و او حجت خدا بر تمامی بندگان است.

امام باقر علیه السلام می فرماید: «ما خلت الدنيا منذ خلق الله السماوات و الارض من امام عدلٍ الى ان تقوم الساعة حجةً لله فيها على خلقه؛ (۱) پروردگار عالم از زمانی که آسمان ها و زمین را آفریده هرگز جهان را خالی از امام عادلّی که حجت خدا در زمین بر خلائق عالم است قرار نداده و تا قیامت هم خالی نخواهد گذاشت.»

پس جهان انسان ها از اول خلقت تاکنون و از حال تا قیامت هرگز از وجود چنین حجه الله که در حکم هسته مرکزی است به چنین انسان کامل و حجت الهی در کنار قرآن کریم خالی نخواهد بود. کوتاه سخن اینکه شناخت امام و حجت الهی چنان مهم است که در روایات فراوان بر آن تأکید و به مسلمین

سفارش شده است که در این مسیر از خدای بزرگ استمداد کنند و پیوسته از او بخواهند که راه معرفت حجت های الهی بر آنان گشوده شود. از امام صادق علیه السلام نقل است که بهترین دعا برای دوران غیبت آخرین حجت الهی چنین است:

«اللهم عرفنی نفسک فانک ان لم تعرفنی نفسک لم اعرف نبيک. اللهم عرفنی رسولک فانک ان لم تعرفنی رسولک لم اعرف حجتک اللهم عرفنی حجتک فانک ان لم تعرفنی حجتک ضللت عني ديني.» (۱)

اولاً مراد از کلمه حجت در این دعا شخص حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف است؛ چرا که دعا مربوط به زمان غیبت است و دعا کننده مؤمن و عارف به خدا و رسول خدا و حجت های خداوند متعال است، در این دعا، معرفت کامل تر و مدد های عرفانی و غیبی بیشتر را طلب می نماید و یا از خداوند متعال ثبات و بقای بر ولایت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف را مسئلت می کند؛ زیرا بیم تزلزل فکری و خطر انحرافات عقیدتی در

این عصر بسیار است و بر حسب بعضی روایات جز کسانی که خداوند دل آنها را به ایمان امتحان و آزمایش کرده باشد، بر عقیده به امامت آن حضرت ثابت نمی مانند.

ممکن است سؤال شود: چه ارتباطی بین ضلالت از دین و نشناختن حجت و امام است؟

در جواب باید گفت: یکی از فواید بزرگ نصب حجت و امام، منحرف نشدن از راه راست است که با وجود چنین مرجعی الهی و علامت یقینی، هر کس او را مقتدا قرار دهد و از او تخلف نکند و پیشی نگیرد و از ارشادات و هدایت های او تخطی ننماید، از دینش گمراه نخواهد شد و اگر در ایمان به امامت و معرفت به حجت لغزشی پیدا کند و ثابت نماند، از دین گمراه می شود؛ زیرا ضلالت در مقابل هدایت قرار دارد. در حقیقت ضلالت یعنی عدول از راه راست و منحرف شدن از آن، خواه کم باشد یا زیاد، خواه عمدی باشد و

خواه قهری (۱)

ثانیاً، امام در آموزه های روایی ما این گونه توصیف شده است: امام زمام دین، موجب انتظام مسلمانان و اصلاح اگر دنیای آنان، و مایه عزت مؤمنان است. امامت ریشه و عامل رشد اسلام و شاخسار رفیع آن است. ...

امام به خورشید درخشنده می ماند که نورش جهان را فرا می گیرد، و خودش در افق جای دارد، به گونه ای که دست ها و دیدگان به آن نمی رسد. امام، ماه تابان، چراغ فروزان، نور درخشان و ستاره ای است راهنما در شدت تاریکی ها برای رهگذر شهرها و کویر و گرداب دریاها.

امام، آب گوارای زمان تشنگی، هدایت گر و نجات بخش از نابودی است. امام شعله برفراز بلندی برای راه یافتن گمشده ها است، وسیله گرمی سرمازدگان و راهنمای مهلکه ها است و هر که از او جدا شود، هلاک می شود.

۱- صافی گلپایگانی، معرفت حجت خدا، موسسه انتشارات حضرت معصومه (، چاپ قم، سال ۱۳۷۵ه.ش، ص ۵۸ و ۱۰۲، (البته با تصرف)

امام، ابری است بارنده، بارانی است شتابنده، خورشیدی است فروزنده، سقفی است پوشاننده، زمینی است گسترده و چشمه ای است جوشنده. او گلستان است، رفیق، پدری مهربان، برادری برابر، مادری دلسوز به فرزند و پناه بندگاه خدا در سختی ها است.

امام، امین خدا در میان خلقش، حجت او بر بندگانش، خلیفه او در بلادش است. امام، دعوت کننده به سوی خدا و دفاع کننده از حقوق الهی است. او موجب نظام دین و عزت مسلمانان و یگانه زمان خود است و کسی به مقام او نرسد. دانشمندی با او برابر نشود. او جایگزین بر نمی د-ارد، مانند ندارد و به همه فضایل متمایز است(۱)

حال جای این سؤال جدی است که چه کسی می تواند چنین امامی را با این اوصاف

۱- خطبه مانند امامت از امام رضا علیه السلام، ثقه الاسلام کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۱، ص ۱۹۹؛ خرازی، محسن، بدایه المعارف، جزء دوم، بحث امامت

گسترده بشناسد و به او معرفت پیدا کند و آیا اساساً امکان دست یافتن به فواید امام بدون معرفت او وجود دارد؟ باید به او معرفت پیدا کنیم تا راه را از بیراه و سره را از ناسره تمیز دهیم. البته باید توجه داشت که شناخت امام بدون توفیق خداوند متعال هرگز حاصل نخواهد شد؛ زیرا او عزیزی است که ولایتش از جانب خدا است؛ پس معرفت به او جز در سایه توفیقات حضرت حق میسر نیست.

چه عواملی باعث می شود، امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را شناسیم؟

اشاره

با توجه به آیات و روایات، بخصوص روایات مهدوی و ادعیه موجود و توقیعات می توان عوامل چندی را به عنوان موانع شناخت امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بیان کرد:

عامل اول: عدم شناخت دین

کسانی که فهم درست از آموزه های دین و معارف الهی ندارند چگونه می توانند به معرفت امام و حجت الهی برسند و از فیوضات معنوی امام بهره ببرند، لذا در روایتی از امام صادق علیه السلام چنین آمده است: «لا خیر فی من لا

یتفقّه من اصحابنا؛ (۱) هر گاه از یاران و اصحاب ما هر یک عمیقانه به مسائل دین ننگرد خیری در او وجود ندارد». البته منظور حضرت فقاہت مصطلح نیست بلکه منظور حضرت فهم درست و روشن در آموزه های دین است، زیرا همه نمی توانند فقیه باشند لذا از این عبارت امام صادق علیه السلام می توان فهمید بیشترین خسارت و زیان عدم شناخت دین است، و این امر نه تنها باعث خسارت فردی نیست بلکه جهالت و نادانی در امور دین برای جوامع دینی خسارت جبران ناپذیری را به همراه دارد و ائمه علیهم السلام همواره از این افراد نادان و سطحی نگر بیشترین نگرانی را داشتند، (۲) آنان کسانی اند که هم به خود ضرر و زیان می رسانند و هم به اهداف وجود مقدس ائمه علیهم السلام. نمونه اش را می توان در توقیع امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف به محمد بن علی بن هلال کرخی دریافت. آنجا که می فرماید: «یا محمد بن علی قد آذانا جُهلَاء الشیعہ و حمقائهم

۱- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۱، ص ۳۳

۲- خطبه ۲۷ نهج البلاغه (خطبه جهاد) مؤید این مطلب است که حضرت از این مردم شکوه می کرد

و من دینه جناح البعوضه ارجح منه (۱)؛ یعنی ای محمد بن علی، نادانان شیعه و کم خردان آنان و کسانی که بال پشه از دین آنها برتر و ارزشمندتر است، ما را آزار می دهند.»

عامل دوم: دنیازدگی

یکی از موانع مهم و جدی در شناخت حضرت، علاقه به دنیا و دل بستگی به مطامع دنیوی است، قرآن کریم در آیاتی چند انسان را به این خطر جدی توجه داده است:

۱. «فَأَعْرَضَ عَنْ مَنْ تَوَلَّىٰ عَن ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ إِلَّا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِّنَ الْعِلْمِ (۲)؛ تو هم ای رسول از هر کس که از یاد ما روی گردانید و جز زندگانی دنیا را نخواست بکلی اعراض کن.»

۲. «فَخَلَفَ مِن بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا... (۳)؛ پس از آنکه _ پیشینیانشان

۱- مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۲۵، صص ۲۶۶ و ۲۶۷، نشر مؤسسه الوفاء، بیروت، ۱۴۰۳ق، چاپ دوم

۲- النجم/ ۲۹

۳- اعراف/ ۱۶۹

در گذشتند _ اخلاف و بازماندگانشان که وارث کتاب آسمانی شدند و متاع پست دنیا را گزیدند _ و هر گناه که کردند...»

دنیا می تواند پل سعادت بشر باشد به شرط آن که با استفاده صحیح و درست آن را به مزرعه آخرت تبدیل نماییم منتهی اگر در کنار واژه دنیا، حُبّ به آن افزوده شود، سر منشأ بسیاری از بدی ها و ناهنجاری ها در اجتماع خواهد شد و در این زمینه روایات فراوانی وجود دارد که ذیلاً به برخی از آنان اشاره می شود:

۱. امام صادق علیه السلام می فرماید: «رأس كل خطيئه حبّ الدنيا؛ (۱) علاقه به دنیا سر منشأ همه خطاها است.»

۲. امام رضا علیه السلام می فرماید: «أكبر الكبائر حُبّ الدّنيا؛ (۲) بزرگترین گناه

۱- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۳۱۵، حدیث ۱ و مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، ج ۷۳، ص ۷

۲- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج سوم، ص ۲۹۴، نشر مکتب الاعلام الاسلامی، سال ۱۳۶۲ ه ش

علاقه به دنیا است.»

۳. امام علی علیه السلام می فرماید: «حب الدنيا رأس الفتن و اصل المحن؛ (۱) دل‌بستگی به دنیا سرمنشأ هر فتنه و ریشه همه بدبختی هاست.»

ده ها روایت در این زمینه نشان آن است که دنیا زدگی بزرگترین آفت و ریشه و اصل هر نوع بدبختی است و متأسفانه در عصر و زمان ما یک آفت فراگیر برای خیلی از انسان ها شده است، زیرا دنیا برای برخی انسان ها همه هستی آنان شده است و چشم و دل آنان را چنان پُر کرده که راه سعادت و حق را مشاهده نمی کنند. حال با چنین وضعیتی چگونه می شود از انسان دل‌بسته به دنیا انتظار معرفت امام زمانش را داشت، دنیا همه چیز او شده و غیر از مطامع دنیا چیزی را مشاهده نمی کند.

عامل سوم: پیمان شکنی

یکی از موانع مهم دیگر در شناخت حضرت، همین بی وفایی و پیمان شکستن است. اگر به حضرت معرفت و محبت داریم

۱- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ج سوم، ص ۲۹۴، نشر مکتب الاعلام الاسلامی، سال ۱۳۶۲ ه ش

باید این دو زمینه ساز عهد و پیمان و بیعت با امام گردد، زیرا عشق و ولایت بدون عهده داری و مسئولیت پذیری، هوسی بیش نیست.

«عهد التزام خاص و نوعی تعهد پذیری در مقابل شخص یا کاری است، باید خود را به وظایفی که نسبت به امام داریم ملتزم سازیم و با او برای انجام خواسته ها و آرمان هایش عهد ببندیم (عهداً) و آن عهد را با اسباب و وسایلی محکم کنیم (عقداً) و در نهایت با او بیعت کرده و دست در دست او نهاده و دل و سر به او بسپاریم (بیعتاً). عهد و عقد و بیعت سه درجه از یک حقیقت اند که در شدت و ضعف با یکدیگر تفاوت دارند باید با بازخوانی و تجدید عهد در هر پگاه و بیعتی تا همیشه، هم اراده و انگیزه خود را قوی کرد و افزایش داد و هم از غفلت ها و سستی ها جدا شد و فاصله گرفت»^(۱)

انسانی که نسبت به امام زمانش تعهدی

۱- پورسید آقایی، سید مسعود، انتظار ۱۲ و ۱۱، مقاله بیعتی تا همیشه، ص ۱۲

ندارد چگونه می تواند منتظر باشد، و انتظار بدون عهد و پیمان، انتظار نیست. اهمیت عهد و پیمان تا جایی مهم است که امام سجاد علیه السلام به اباخالد اینگونه می فرماید:

«یا ابا خالد لتأتین فتن کقطع اللیل المظلم لاینجو إلا من اخذ الله میثاقه اولئک مصابیح الهدی و ینایع العلم ینجیهم الله من کل فتنه مظلمه...؛ (۱) ای ابا خالد، فتنه هایی هم چون شب تاریک خواهد رسید، تنها کسانی از آن فتنه ها نجات خواهند یافت که خداوند از آنان پیمان گرفته باشد، آنان چراغ های هدایت و چشمه های علم هستند و خداوند آن ها را از هر فتنه تاریکی نجات خواهد داد.»

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به مسأله عهد و پیمان توجه فراوان دارد به طوری که از یارانش در زمان ظهور پیمان خواهد گرفت بر اینکه: «مسلمانی را دشنام ندهند؛ حریمی را هتک نکنند؛ به خانه ای هجوم نبرند؛ کسی را به

ناحق نزنند...» (۱) حال کسی که بر سر عهد و پیمان خود استوار باقی نماند چگونه می تواند ادعای منتظر بودن نماید. چگونه می تواند سرانجام او به راه نجات ختم شود؟ و این با حرف زدن ها بدست نمی آید بلکه باید در میدان عمل بر عهد و پیمان خود باقی باشی تا لایق او شوی، و گرنه حرف از انتظار زدن لافی بیش نیست.

عامل چهارم: گناهکاری

یکی دیگر از موانع معرفت و درک فیوضات معنوی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف گناه و معصیت است، انسانی که می خواهد در طریق معرفت امام قرار گیرد باید تلاش کند رفتار و کردارش مورد قبول حضرت واقع شود و اصولاً اگر بین امام و مأموم سنخیت نباشد چگونه می توان به درک متقابل دست یابیم، فراموش نکنیم امام به وظیفه اش بر اساس روایات عمل می کند، و این ما هستیم که متأسفانه قصور و کوتاهی داریم. حال چاره چیست؟ در پاسخ باید گفت:

۱. برای رسیدن به معرفت باید خود را همواره در مرأی و منظر امام ببینیم. قرآن کریم می فرماید:

«وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ» (۱)؛ ای پیامبر به مردم بگو عمل کنید _ و بدانید _ که خداوند و پیامبر و مؤمنان کارهای شما را می بینند. امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه، مراد از کلمه «المؤمنون» می فرماید: هم الائمه. یعنی خداوند و پیامبران و ائمه ناظر بر اعمال مردم هستند. شاهد بر این ادعا روایتی از امام رضا علیه السلام می باشد که: «والله ان اعمالکم لتعرض علیّ فی کلّ یوم و لیله» (۲)؛ به خدا قسم که اعمال شما هر صبح و شام بر من عرضه می شود.»

۲. اگر انسان گرفتار معصیت الهی باشد و به کردار زشت خود ادامه دهد، خداوند تبارک و تعالی او را از بهره مندی نعمت های خودش بخصوص نعمت ولایت محروم می نماید، امام

۱- توبه/ ۱۰۵

۲- صدوق، کمال الدین و تمام النعمه، ص ۳۱۹، ترجمه پهلوان، دارالحدیث، قم، سال ۱۳۸۰

باقر علیه السلام در این باره می فرماید:

«اذا غضب الله تبارك و تعالی علی خلقه نَحانا عن جوارهم» (۱)؛ هرگاه خداوند تبارك و تعالی بر خلقش غضب نماید، ما را از مجاورت ایشان دور می دارد.»

و یا امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف در توفیق شریفشان به مرحوم شیخ مفید می فرمایند:

«ما را از ایشان چیزی محبوس نکرده است مگر گناهان و خطاهایی که از ایشان به ما می رسد و ما آن را ناخوش می داریم و از ایشان نمی پسندیم» (۲)

لذا گناه و معصیت عامل مهمی در محرومیت از بهره مندی نعمت ظاهری و معنوی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است.

۱- کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۱، ص ۳۴۳، انتشارات علمیه اسلامیة، تهران، بی تا

۲- خادمی شیرازی، محمد، مجموعه فرمایشات حضرت بقیه الله عجل الله تعالی فرجه الشریف، ص ۱۲۰

۲. بعد اجتماعی

اشاره

بشر از روزی که روی زمین قرار گرفت، پیوسته در آرزوی یک زندگی اجتماعی سعادت بخش بوده و به امید رسیدن چنین روزی قدم برداشته است. اگر این خواسته تحقق خارجی نداشت، هرگز چنین آرزو و امیدی در نهاد وی نقش نمی بست؛ همان طور که اگر غذایی نبود، گرسنگی نبود و اگر آبی نبود، تشنگی نبود....

«مهدویت»، یعنی امیدواری به آینده ای روشن، پیامی رهایی بخش به بشر سرخورده و ستم دیده و اینکه روزی یک مرد الهی خواهد آمد و آنچه مردم بدان امید دارند، یقیناً برآورده خواهد کرد.

اعتقاد به وجود مصلح جهانی _ یا «فوتوریسم» (۱) _ همیشه ما را در عرصه های مختلف مبارزات اجتماعی حمایت خواهد کرد؛ زیرا اگر واقعاً معتقد به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف باشیم، خواهیم دید که همواره یک پشتیبان نیرومندی ما را در کارهای اجتماعی، یاری می کند. بدون تردید نتیجه اعتقاد به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف این نیست که ما از تمامی کوشش های اجتماعی دست برداریم و در گوشه ای نشسته و انجام همه کارها را به ظهور امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف حواله کنیم! اصولاً حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از چنین افراد عاطل و باطلی که دست روی دست گذاشته اند و به امور مسلمین اهتمام نمی ورزند، بیزار است.

یک فرد مسلمان معتقد، همواره در کوشش و فعالیت است و برای خدا کار می کند و به زندگی (فردی و اجتماعی خود)

۱ - Futurism یعنی اعتقاد به دوره آخرالزمان و انتظار ظهور منجی و مصلح جهانی بزرگ. ر.ک: خسروشاهی، مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت، سید هادی، ص ۵۵

خوشبین و امیدوار است و همیشه منتظر تعمیم عدالت و امنیت، بسط عدل و داد، آزادی و برادری و توسعه گزاره های دینی بر اساس توحید بوده و برای آنها تلاش می کند.

شخص مسلمان، باور قطعی دارد که تنها نظام اجتماعی عادلانه _ که به تمام خواست های مشروع بشری پاسخ داده و منصفانه ترین قوانین را برای انسان ها آماده کرده است _ نظام حکومتی اسلام و قانون الهی قرآن است و زیباترین آن در عصر ظهور حضرت ولی عصر علیه السلام تحقق خواهد یافت و این یعنی امید، نشاط و زندگی.

مارین، فیلسوف و مستشرق آلمانی، در کتاب خود درباره فوتوریسم شیعه می گوید:

«از جمله مسائل اجتماعی بسیار مهم که همیشه [می تواند] موجب امیدواری و رستگاری [باشد]، همانا اعتقاد به وجود حجت عصر و انتظار ظهور او است. چون معتقدات مذهبی از ملل شرق زمین تا دو قرن دیگر کاملاً اثرات خود را خواهد بخشید و می توان گفت که در این مدت و با این همه جمعیت و اسباب طبیعی، شیعه پیشرفت محیرالعقولی نموده و از

حیث عده و نیرو و قدرت، مقام اول را حائز خواهد شد. و حتی اگر آثار معتقدات مذهبی از بین برود، شیعه دارای آن سرمایه ای خواهد بود که ماورای قوای طبیعی و عارضیه، شوکت و اقتدار و قوت و حکومت خود را در عالم نگه دارد.» (۱)

و یا هانری کربن، دانشمند و مستشرق فرانسوی، آثاری در مورد تشیع و به خصوص حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف دارد. او بر خلاف دیگر مستشرقین به مسأله مهدویت به شکل تاریخی ننگریسته، بلکه با روش پدیدار شناسانه به بررسی مؤلفه ها و عناصر بنیادین و اصلی شیعه پرداخته است. او در زمینه مهدویت می گوید:

«اندیشه شیعی، ناظر به انتظاری است، نه انتظار وحی شریعتی جدید، بلکه ظهور کامل همه معانی پنهان یا معانی معنوی وحی الهی.

۱- سید هادی، مصلح جهانی و مهدی موعود از دیدگاه اهل سنت، ص ۷۷، (به نقل از رولسیون بزرگ یا سیاست الحسینیه، فصل ۷، ص ۴۹-۵۰، تحت عنوان: فلسفه مذهب شیعه)

نمونه‌های اعلای این انتظار ظهور، همانا ظهور امام غایب خواهد بود.» (۱)

و در جای دیگری می‌افزاید: «معنای ظهور امام منتظر، همان جلوه کمال انسانیت است و باطن انسان زنده در روح را ظاهر می‌سازد و معنای این سخن، آشکار شدن سِتْر الهی است که به انسان امانت سپرده شده.» (۲) بعد حدیث مشهور نبوی صلی الله علیه و آله و سلم را نقل می‌کند:

«اگر از عمر عالم یک روز باقی بماند، خداوند آن روز را آن قدر طولانی خواهد کرد تا امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور نمایند.» (۳) مفهوم انتظار در نظر هانری کربن و ماریین، معنایی بسیار ژرف و پویا دارد؛ زیرا انتظار چنین مصلحتی باعث آمادگی روحی و تزکیه نفس در شخص منتظر و سرآغاز اصلاح جامعه از هرگونه لغزش و گناه خواهد شد و جامعه منتظر هیچ‌گاه در سراشیبی و سقوط

۱- تاریخ فلسفه اسلامی، کربن، هانری، ترجمه اسدالله مبشری، نشر انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ سوم، ۱۳۶۱، ص ۴۲

۲- تاریخ فلسفه اسلامی، کربن، هانری، ترجمه اسدالله مبشری، نشر انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ سوم، ۱۳۶۱، ص ۴۲

۳- کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۸۰، باب ۲۴، حدیث ۲۷

قرار نمی گیرد و ایستایی و سکون در آن معنایی نخواهد داشت؛ بنابراین این، اعتقاد به وجود مقدس مهدی موعود _ ارواحنا فداه _ امید را در دل ها زنده می کند. هیچ وقت انسانی که معتقد به این اصل است، ناامید نمی شود؛ چون می داند یک پایان روشن حتمی وجود دارد و سعی می کند که خودش را به آن برساند. و از حرکت نمی ایستد و در برابر ناملايمات و سختی ها تن به شکست نمی دهد. این بزرگ ترین ره آورد اجتماعی برای بشر در پرتو اعتقاد به «مهدویت» است.

شناخت و اعتقاد به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مانع از همکاری شخص معتقد، با ستمگران و ظالمان می شود و در برابر حکومت-های فاسد تا حدّ توان پایداری می کند؛ چون او منتظر امامی است که هرگز با ظلم و ستم سازش نکرده، بلکه برای عدالت گستری قیام خواهد کرد.

همچنین آنکه منتظر مصلح است، در اصلاح خود می کوشد تا نه تنها برای جامعه ایمانی، عنصری مفید، موثر و کارآمد باشد؛ بلکه برای اصلاح دیگران هم تلاش می کند. به این شکل اجتماع به سوی خوبی ها و

ارزش هایش می رود. «اجتماع منتظر» جامعه-ای هدف دار و ارزشی است و این از برکات شناخت عمیق نسبت به امام است.

پیامدهای روانشناختی، اجتماعی مهدویت

الف. امیدزا بودن

اعتقاد به منجی، امیدواری را در دو جهت ذهنی و عینی (۱) در انسان تقویت می کند؛ زیرا ما به خوبی در می یابیم که دل مشغولی به این امید و این احساس در سراسر تاریخ در میان همه اقوام از دیگر مسائل بشری بیشتر بوده است و هنگامی که دین این وجدان عمومی را تأیید می کند و تأکید دارد که زمین لبریز

۱- امیدواری در بعد ذهنی، یعنی مجموعه تفکرات، تمایلات، انگیزه ها، عادات و خوی های مثبت که شخص امیدوار، در حیطه ذهن خود از آن برخوردار است. و منظور از امیدواری در بعد عینی، مجموعه اعمال، رفتارها، کنش ها و واکنش هایی است که شخص امیدوار به نحو مثبت و جهت دار و فعال، در مواقع گوناگون از خود نشان می دهد. (انتظار، ش ۵، ص ۲۳۶، و ۲۳۷).

شده از ظلم و ستم، پر از عدل و داد خواهد شد، به آن احساس عمومی، ارزش عینی می بخشد و آن را تبدیل به یک ایمان محکم می کند، ایمان به آینده و سرنوشت محتوم انسان، این ایمان نه تنها مایه تسلی و آرامش خاطر است، بلکه منشأ امید و منشأ مقاومت است.

منشأ امید است، چون ایمان به مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف به معنای این است که نبایستی زیر بار ستم رفت و بایستی منتظر بود، منتظر روزی که وی بر همه جهان چیره گردد.

و اما مقاومت است، زیرا این ایمان همچون چراغ امیدی است که با ناامیدیها مقابله می کند و دل ها را زنده نگه می دارد، هر چند ظلم و ستم گسترده شود و ستمکاری ها چهره کریه خود را نشان دهد(۱)

ب. امنیت آفرین بودن

امنیت، جزو نیازهای اساسی انسان و فصل

۱- برگرفته از کتاب بحث حول المهدی، شهید سید محمد باقر صدر، ترجمه مصطفی شفیعی، ص ۵۴ و ۵۵، نشر موعود، چاپ اول، بهار ۱۳۷۹

مشترک همه مشکلات انسان از بیماری های روانی گرفته تا خودکشی و اعتیاد و بزهکاری است. بحث امنیت از نظر روان شناسی دارای اهمیت فراوانی است؛ زیرا آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز استعدادها و خلاقیت ها و نیل به همه کمالات انسانی در سایه امنیت به دست می آید. براساس آموزه های وحیانی ما، در سایه حکومت حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف از میان همه تهدیدهای فردی و اجتماعی که برای انسان وجود دارد، تبدیل خوف به امن، تحقق پیدا خواهد کرد: «لَيَبْدُلَنَّهٗم مِّنۢ بَعْدِ خَوْفِهِمۡ اٰمٰنًا» (۱) و این یکی از بزرگ ترین ثمرات اجتماعی انتظار و مهدویت است که به بشر ارزانی داشته می شود.

۳. بُعد سیاسی

اشاره

همه مکتب‌ها در تلاش‌اند تا به خواسته‌ها و علایق پاسخ دهند؛ زیرا نیازهایی در وجود انسان هست: مثل عدالت خواهی، کمال جویی، میل به آسایش و آرامش، امیدها و... تحقق این خواسته‌ها نیاز به ساز و کارهایی نظیر تدوین و تنظیم قوانین، تشکیل حکومت و نظام مند کردن جامعه دارد، مکاتب با توجه به دیدگاه انسان‌شناسانه خود درصدد برآوردن این نیازها هستند و هر یک مدل خاصی را در این زمینه ارائه کرده و می‌کنند تا به نیازها لباس تحقق بپوشانند.

براساس بینش‌ها حکومت‌های گوناگون آمدند، طرح‌ها و ایده‌هایی را مطرح کردند، اما

پس از چندی مردم شاهد ناکارآمدی این اندیشه ها و از دست دادن اعتماد توده ها و سرانجام شکست مکتب ها و حکومت های مختلف در صحنه جهانی بودند. لازم به یادآوری است که بعضی از این حکومت ها از روی فریب و نیرنگ شکل گرفته بودند. به عنوان مثال:

سالیان دراز دو ایده غالب _ کاپیتالیسم نماینده اندیشه لیبرال دموکراسی غرب و کمونیسم مدعی نمایندگی در دفاع از حقوق کارگر _ همچون دو درنده ای با سلاح های مخرب اتمی و هسته ای و... جهان معاصر را تهدید کردند؛ به طوری که بهداشت روانی ملت ها به خطر افتاد، کابوس جنگ و تنازعات سالیان طولانی بر سر افراد بشر سایه افکند، و امنیت عمومی جهان را به مخاطره انداخت.

این تهدیدها و ثمرات آن، آشکارترین دلیل بر عجز و درماندگی برنامه ها و ایده های این دو مکتب بوده است. این دو تفکر اگر چه سالیان متمادی بر افکار و اندیشه سیاسی جوامع بشری تأثیر گذاشته بودند، ولی به مرور زمان، یکی از آنها ناکارآمدی خود را

نشان داد و به تاریخ _ خاطره ها _ پیوست.

قدرت دوم که در مقابل کمونیزم قرار داشت، سرمست از غرور بی رقیب بودن، با نشان دادن چنگال های خود به جهان معاصر، خود را تنها ایدئولوژی شایسته برای رهبری بر نظم نوین جهانی می داند و سعی دارد به هر شکل ممکن، هر ندای مخالفی را در سینه ها خفه کند؛ اما این خیالی بیش نیست؛ زیرا می توان چالش های لیبرال _ دموکراسی را در جهان به راحتی مشاهده کرد. این مکتب نه تنها بشر را به ساحل نجات نرسانده، بلکه او را در گردابی از بحران های معرفتی، اخلاقی، روانی، تکنولوژی و فناوری و ... گرفتار کرده است. به عنوان نمونه، روزگاری در ابتدای رنسانس افرادی چون فرانسیس بیکن، مؤسس تفکر تجربه گرایی در غرب، ادعا می نمودند که انسان با علوم تجربی می تواند بر طبیعت سیطره پیدا کند؛ اما امروزه اندیشمندان با این پارادوکس مواجه هستند که چرا با رشد علوم تجربی و خردگرایی عقل ابزاری یا عقل معاش، هنوز مدرنیته و تکنولوژی نتوانسته جهان را به رفاه و عدالت جهانی برساند و هر روز به شمار کشورهایی که زیر خط فقر هستند، افزوده

می شود و هم چنان انسان معاصر در ناآرامی به سر می برد؟ و ده ها سؤال دیگر. اینها همه نشان از شکست حتمی و نزدیک این امپراتوری بزرگ دارد.

بشر امروز و آرمان هایش

حال تکلیف این بشر وامانده و سرگشته از ناکامی ها و شعارهای بی عمل و نظاره گر شکست ها و سراب ها چیست؟ بشر امروزی با تجربه گذشته عطش یک طرح و نگاه جدید به جهان هستی دارد و چیزی نمی تواند آن را سیراب کند، مگر طرح «مدینه فاضله مهدوی»؛ زیرا: «يقوم القائم بامر جديد و كتاب جديد و قضاء جديد... و لا ياخذة في الله لومه لائم؛ (۱) قائم عليه السلام امری جديد برپا خواهد نمود و کتابی جديد و قضاوتی جديد خواهد آورد... و در راه خدا به هیچ سرزنش توجه نمی کند.»

نظریه «مهدویت» یک نظریه جهانی است،

۱- الغیبه، نعمانی، محمد بن ابراهیم، چاپ تبریز، سال ۱۳۸۳هـ.ق (امام باقر علیه السلام) ص ۱۲۲

نه منطقه ای و این اندیشه نوین برای جهان و اداره آن، برنامه و طرح بنیادین و کارساز دارد. دنیا نیز تشنه چنین طرحی است؛ از این رو، معتقدیم تنها برنامه ای که می تواند پاسخگوی بشر معاصر باشد، اندیشه مهدوی است؛ چون مهدویت، در عرصه حکومتی دارای اهداف بلند، متعالی و ارزشی است.

نظام حکومتی امام مهدی علیه السلام هیچ شباهتی با نظام های پیش از خود از قبیل نظام های سرمایه داری و سوسیالیستی ندارد. هر گاه بشریت، نظام مهدوی را مشاهده نماید، بی تردید به برتری او بر همه تجربیات و ادعاهای سابق ایمان می آورد و باور می کند که تنها راه حلی که او را از گرداب مشکلات و گرفتاری ها نجات می-بخشد، همان نظام است. حکومت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف تجلی آن آرزوی سر بسته بشری است. به این برنامه در منابع امامیه اشاره شده است:

«ان دولتنا آخر الدول و لم یبق اهل بیت لهم دوله الا ملکوا قبلنا لئلا یقولوا اذا رأوا سیرتنا اذا ملکنا سرنا بمثل سیره هولاء و هو قول الله

تعالی: و العاقبه للمتقين؛ (۱) بی-شک دولت ما آخرین دولت ها است و هیچ خاندان صاحب دولتی نمی ماند، مگر آن که پیش از ما به حاکمیت می رسد تا وقتی روش ما را دیدند، نگویند اگر به حکومت برسیم، مانند اینان عمل خواهیم کرد. و خداوند می فرماید: عاقبت از آن پرهیزگاران است.»

و یا در روایتی که هشام بن سالم از حضرت صادق علیه السلام نقل کرده، چنین آمده است:

«ما یكون هذا الامر حتى لا يبقى صنف من الناس الا وقد ولّوا على الناس حتى لا يقول قائل: انا لو ولّينا لعدلنا؛ (۲) دولت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف برپا نمی شود، مگر آنکه همه گروه ها به حکومت خواهند رسید، تا کسی نگوید اگر ما حکومت می کردیم، رفتاری عادلانه

۱- الارشاد فی معرفه حجج الله علی العباد، مفید، محمد بن محمد النعمان، تهران، سال ۱۳۷۷هـ.ق، ص ۳۴۴، اعلام الوری، طبرسی، فضل بن حسن، ص ۴۳۲

۲- ر. ک: بحار، علامه مجلسی، محمد باقر، ج ۵۲، ص ۲۴۴؛ صدر، سید محمد باقر، تاریخ الغیبه الکبری، ص ۳۸۹

می داشتیم. پیام روایات فوق به مدعیان حکومت و داعیه داران عدالت، آن است که شما در دنیا فرصت حکومت پیدا کردید؛ ولی همچون دیگران به بیراهه رفتید. به این ترتیب، مبرهن است که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در امر حکومت، هیچ یک از نظام های سابق را الگو قرار نخواهد داد و با وجود نظام نجات خواه و عدالت محور الهی از بقیه نظام ها به طور کامل بی نیاز خواهد شد.

امام باقر علیه السلام در این باره می فرمایند: «...لئلا يقولوا اذا رأو سیرتنا، اذا ملکنا، سرنا مثل سیره هؤلاء؛ (۱) یعنی تا هنگامی که سیره و رفتار ما را دیدند، نگویند: اگر ما هم زمامدار می شدیم، سیره ما هم مانند آنان بود.» لذا می توان یکی از حکمت های حکومت حضرت در آخرالزمان را امتحان بشریت دانست، زیرا مدعیان اجرای عدالت را در پرتو تشکیل حکومت می توان مورد آزمایش قرار داد و پی به عجز و ناتوانی آنان برد.

در همین جا امام باقر علیه السلام به این مطلب

۱- شیخ طوسی، محمدبن حسن، الغیبه، معارف اسلامی، ص ۴۷۲

«... ولم یبق اهل بیت لهم دولة الا ملکوا قبلنا؛ (۱) هیچ خاندانی نمی ماند که مدعی دولت و زمام داری باشد مگر این که قبل از ما به حکومت می رسد.»

باید توجه داشت که این حرکت ها و قیام هایی که برای زمینه سازی ظهور در عصر غیبت انجام می گیرد، از مصادیق این روایات نیست، زیرا این خیزش ها و نهضت ها و قیام های رهایی بخش در جهت تحقق بخشیدن به آرمان های مهدویت و بسترسازی برای تحقق وعده الهی است.

لازم به یادآوری است که اهداف حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف می تواند به عنوان اهداف راه بردی و کلان حکومت دینی مطرح شود. ما که در این عصر داعیه حکومت دینی داریم، باید همه مسائل حکومتی را به آرمان های امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نزدیک کرده و سیره آن حضرت را در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، قضایی و

۱- شیخ طوسی، محمدبن حسن، الغیبه، معارف اسلامیه، ص ۴۷۲

... در برنامه های کلان خود مدّ نظر قرار دهیم.

۴. بُعد تاریخی

اشاره

«مهدویت» در راستای مسأله امامت و در امتداد نبوت و خاتمیت است؛ از این رو، در مرحله-ای حساس از تاریخ آغاز شد و تا امروز ادامه یافته است و تا آخرین لحظه حیات دنیوی بشر نیز باقی خواهد بود؛ بنابراین، چگونگی «امامت» از امام علی علیه السلام تا امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف و عکس العمل مسلمانان درباره امامت (به طور عام) و مهدویت (به طور خاص) و نیز حوادث تاریخی در این زمینه می تواند از موضوعات مهم و حساس تاریخ اسلام به شمار آید.

پیامدها

الف. موعود باوری اسلامی یا مهدویت از لحاظ تاریخی از قرن اول با بشارت نبوی صلی الله علیه و آله و سلم

شروع شد و تأثیر فراوان بر افکار و اندیشه مسلمانان داشته است. به خصوص نقش مؤثری را در ایجاد جریان‌ات دینی _ سیاسی در تاریخ اسلام ایفا کرده است و مسلمانان با تمسک به این اندیشه در صحنه مسائل سیاسی _ اجتماعی به توفیقاتی دست یافتند.

ب. از آنجا که مهدویت قضیه ای است مربوط به آینده جهان و هنوز اتفاق نیفتاده است، گروهی سودجو و فرصت طلب با دخل و تصرف نابجا و تأویل غیر عقلانی آموزه های آن در اعتقادات مردم انحراف ایجاد کرده و درصدد آسیب رساندن به این اندیشه پویای دینی بودند. مؤید این مطلب، ایجاد فرق و انشعابات درونی در تشیع است، مثل: فرقه های کیسانیه، (۱) زیدیه، (۲) ناووسیه، (۳) واقفیه، (۴)

۱- کیسانیه: گروهی از اصحاب مختار بن ابی عبیده ثقفی که به امامت محمبن حنفیه، فرزند امیر مؤمنان علیه السلام معتقدند و می گویند او زنده است و در کوه رضوی به صورت معجزه آسا زندگانی می کند و.... از مشاهیری که به ایشان گروید سید حمیری بود که بعد توبه کرد و شیعه شد

۲- زیدیه: از فرق مشهور شیعه که مدعی پیروی از زید بن علی بن حسین علی هستند (۷۹-۱۲۲). زید بر علیه امویان قیام کرد و سرانجام بدست اموی ها به شهادت رسید، بعد از او طرفداران زید به پسرش یحیی بن زید گرویدند او هم مثل پدرش به شهادت رسید، به اعتقاد صاحب کتاب فرهنگ فرق اسلامی، زیدیه به مهدویت اعتقادی ندارند و در انتظار امام غایبی نیستند (مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص ۲۱۸)

۳- ناووسیه: از شیعیان امامیه که به زندگی امام جعفر صادق علیه السلام اعتقاد داشته و منتظر ظهور آن حضرت بودند، ناووس از اهالی بصره و منسوب به دهی به همین نام بود. ناووسیه گفتند: جعفر بن محمد زنده است و به شهادت نرسیده و نخواهد رسید و مهدی آخرالزمان اوست (مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص ۴۳۱)

۴- واقفیه: اگر چه واقفیه درباره چند فرقه بکار گرفته شد، ولی بنا بر آنچه کشی در رجال خود می نویسد: در هنگام محبوس بودن حضرت امام موسی کاظم علیه السلام دو وکیل او در کوفه سی هزار دینار بابت سهم امام از شیعیان آن حضرت جمع آوری کردند و چون امام در زندان بود با آن پول برای خود خانه ها و چیزهای دیگر خریدند، چون خبر مرگ امام را شنیدند برای این که پولها را پس ندهند با کمال بی شرمی منکر مرگ امام موسی کاظم علیه السلام شدند و درباره او درنگ و توقف کردند از آن جهت پیروان ایشان را «واقفیه» گویند، البته برخی معتقدند کسانی که بعد از شهادت امام عسکری علیه السلام و ادعای امامت جعفر (کذاب)، نه امامت جعفر و نه امامت امام زمان را نپذیرفتند را اصطلاحاً «واقفیه» گویند (مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص ۴۵۵)

۱- اسماعیلیه: نام عمومی فرقه هایی است که بعد از حضرت جعفر صادق علیه السلام به امامت فرزند بزرگترش اسماعیل یا نوه اش محمد بن اسماعیل اعتقاد دارند و گاه در بلاد مختلف به نام های گوناگون مانند باطنیه، تعلیمیه، سبعیه، حشیشیه، ملاحده و قرامطه خوانده شدند. وفات اسماعیل در سال ۱۴۳ هجری یعنی پنج سال پیش از درگذشت پدرش امام جعفر صادق علیه السلام بود وی را در گورستان بقیع به خاک سپردند، (مشکور، محمد جواد، فرهنگ فرق اسلامی، ص ۴۷)

نظیر شیخیه، (۱) باییه، (۲) بهائیه (۳) و که همه اینها باعث تحولات اجتماعی در بستر تاریخ شدند که در جای خودش محلّ تأمل است.

ج. نهضت های رهایی بخش معاصر در مبارزه با استعمارگران در سده های اخیر الهام گرفته از اندیشه مهدویت در اسلام است، فاطمیان (۴) از

۱- شیخیه: گروهی هستند که از پیروان شیخ احمد احسائی (۱۱۶۶ - ۱۲۴۱ ه ق) از اهالی احساء یا لحساء ناحیه ای در جزیره العرب (عربستان) در مغرب خلیج فارس می باشند

۲- باییه: گروهی هستند که خود را از پیروان سید علی محمد شیرازی (۱۲۳۶ - ۱۲۶۶ ه ق) می دانند. ابتدا خود را به دروغ باب المهدی و بعد مهدی معرفی کرده است و در سال (۱۲۶۶ ه) در تبریز اعدام شد

۳- بهائیه: گروهی هستند که طرفداران حسین علی بهاء نوری (۱۲۳۳ - ۱۳۰۹) می باشند. فرقه ضالّه ای که امروز در خدمت استعمارگران و صهیونیسم خدمات بزرگی انجام داده و می دهد

۴- عبیدالله بن محمد فاطمی (۲۹۵ - ۳۲۲ ه) ملقب به «مهدی» که سلسله «عبیدیان» یا «فاطمیان» را بنا نهاد. او نخست در «شام» زندگی می کرد و در آنجا کسانی را به «مغرب» فرستاد تا مردم را به ظهور «مهدی موعود» بشارت دهند. عده ای دعوت او را پذیرفتند. در پایان قرن سوم هجری در شمال آفریقا در منطقه «سجلماسه» قیام کرد و تمام آن ناحیه را تصرّف نمود و در سال (۲۹۷ ه) خود را خلیفه خواند و در سال (۳۰۳ ه) در نزدیکی «قیروان» شهری بنا نهاد که به مناسبت انتساب به وی آن را «مهدیه» خواندند. «عبیدالله مهدی» در سال (۳۲۲ ه) درگذشت (حسن ابراهیم حسن، تاریخ الاسلام، ج ۳، ص ۱۴۶، لغت نامه، علی اکبر دهخدا، ص ۱۹۳۳۱)

۱- «محمد بن عبدالله بن تومرت علوی حسنی» متولد سال ۴۸۵هـ معروف است به مهدی هرغی از قبیله مصامده که در جبال اطلس مراکش (مغرب) واقع می باشد. او سلسله الموحدین را در مغرب تشکیل داد. ابن تومرت با حمایت گروهی از اقوام بربر نخست مردم را به ظهور مهدی بشارت داد و سپس خود ادعای مهدویت نمود و بر اسپانیا تسلط یافت، وی از صفت مهدی در دوره ای که در مغرب اقامت کرد برای رسیدن به برنامه هایش بهره گرفت. (مجله انتظار، شماره ۱۰، صص ۱۸۳ و ۱۸۲)

۱- «محمد، احمد بن سید عبدالله» معروف به «مهدی سودانی» (۱۲۶۰ - ۱۳۰۴ هـ) یکی از مدعیان معروف «مهدویت» در «سودان» بود. او در آغاز، نزد دو تن از علمای حوالی «خارطوم» درس خواند و سپس به جزیره «أبا» واقع در «نیل ابیض» رفت و در آنجا برای خود «خانقاه» ساخت و به مدت ۱۵ سال در آن جزیره در انزوا به سر برد. پس از مدتی با شیخ و مرشد خود، به نام «محمد شریف» اختلاف پیدا کرد و به مرشد دیگری به نام «شیخ القرشی» روی آورد. قبیله «بگارا» که در آن ناحیه از همه مقتدرتر بودند او را تقدیس می کردند. وی در شعبان (۱۲۹۸ هـ) برابر با ژوئیه (۱۸۸۱ م) در سن ۴۰ سالگی ادعای «مهدویت» کرد و قبیله «بگارا» به آسانی دعوت او را پذیرفتند. او در سال (۱۳۰۰ هـ) منادیانی به اطراف و نواحی به نزد شیوخ قبایل روانه ساخت تا خبر دهند که او «مهدی منتظر» است و پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم از جانب خدا «مهدویت» را به او بشارت داده است. او در سودان بر ضد «مصر» و «انگلستان» قیام نمود (پورسید آقایی، سید مسعود، تاریخ عصر غیبت، ص ۴۱۱ به نقل از حیاة الامام محمد المهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، باقر شریف القرشی، صص ۱۳۹ - ۱۴۳ و دهخدا، لغتنامه، ص ۱۹۳۳۱)

د. اندیشه مهدوی نقش مثبت و سازنده ای را در تحولات اجتماعی برجای گذاشت، نظیر: حضور عالمان دین به عنوان نمایان
عام حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف در عرصه های مختلف اجتماع در طول تاریخ، مانند: نهضت های تنباکو
و مشروطه و انقلاب اسلامی ایران و ...

۵. بُعد فرهنگی

اشاره

آموزه مهدویت در طول تاریخ فرهنگ اسلامی همواره مورد توجه دانشمندان مسلمان بوده و هیچ آموزه دیگری به اندازه آن از اهمیت برخوردار نبوده است؛ اما علی رغم این اهمیت، متأسفانه به مثابه یک تئوری و راهکار مهم مورد توجه و دقت نظر قرار نگرفته است؛ از این رو، بر اندیشمندان و فرهیختگان است که در این باره به ژرف اندیشی و فرهنگ سازی بپردازند، تا مهدویت آن چنان که شایسته است و در متون دینی ما سفارش شده، مورد توجه قرار گیرد.

ما در این بُعد به وظیفه خود در پردازش مباحث مهدویت و فرهنگ سازی در این عرصه

اشاره می کنیم؛ زیرا با این همه تهاجم گسترده ای که به مهدی باوری در حوزه اندیشه اسلامی از طرف برخی مدعیان و جریان های روشنفکری در کشورهای اسلامی، مثل: احمد کسروی (۱)، صادق هدایت (۲)، محب الدین خطیب (۳)، احمد امین مصری (۴)، سعد محمد حسن (۵)، محمد عبدالله عنان (۶)،

۱- بهائیگری، کسروی، احمد، ص ۳

۲- ظهور و علائم الظهور، هدایت، صادق، ص ۵۸-۶۰ (از کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی قم)

۳- الخطوط العریضه، خطیب، محب الدین، چاپ قاهره، سال ۱۳۸۸هـ.ق، ص ۳۲

۴- المهدی و المهدیه، امین مصری، احمد، نشر دارالمعارف، چاپ مصر، سال ۱۹۵۱، ص ۹۶ و ۱۱۱

۵- المهدیه فی الاسلام منذ اقدم العصور حتی الان، محمد حسن، سعد، نشر دارالکتب العربی، مصر، سال ۱۳۷۳، ص ۴۸ و ۴۹

۶- مواقف جاسمه فی تاریخ الاسلام، عبدالله عنان، محمد، فصل هیجدهم، چاپ اول، ص ۱۷۸-۱۸۱

احمد الکاتب (۱) و یا افراد لجوجی مثل ابن خلدون (۲) با کثرت روایات مهدوی در سند و اعتبار آنها تشکیک می کنند و یا مستشرقینی که در این زمینه قلم زدند که برخی از آنها در صدد نفی مهدویت در اسلام بودند، مثل: جمیزدار مستتر (۳)، مارگلی پوت (۴)، گلدزیهر (۵)

۱- الکاتب احمد، تطور الفكر السياسي الشيعي من الشوری الی ولایه الفقیه، ص ۱۰۲

۲- ابن خلدون، عبدالرحمن، مقدمه تاریخ، نشر دارالاحیاء التراث العربی، چاپ چهارم، بیروت صص ۳۱۱-۳۳۰

۳- دارمستتر، جمیز، مهدی از صدر اسلام تا قرن سیزدهم هجری، ترجمه محسن جهانسوز، کتاب فروشی ادب تهران، سال ۱۳۱۷ هـ.ش

۴- مارگلی پوت: Margoliought , D.s: mahdi , Encyclopaedia of religton and ethies , vol. viii , ۱۹۶۴, P۳۳۷ editby: s. Hasting.latest edit. Edinboun new york

۵- گلدزیهر (گلدتسیهر) ایگناتس، العقیده و الشریعه فی الاسلام، ترجمه محمد یوسف موسی، علی حسن عبدالقاهر، عبدالعزیز عبدالحق، چاپ دوم، سال ۱۹۵۹ دارالکتب الحدیثه، مصر، ص ۹۳

ادگار بلوشه (۱)... و حتی دایره المعارف های معروف دنیا نظیر: دایره المعارف اسلام مکدونالد (۲)، والسیاده العربیه و الشیعہ فان فلوتن (۳)، دایره المعارف بریتانیکا (۴) همه اینها به نوعی با مهدویت در تفکر اسلامی در ستیز هستند و به نوعی این ایده بلند و آرمانی اسلام را نفی می کنند.

حال جای این سؤال است که ما چه

۱- ادگار بلوشه: J. Darmcsteter, Le Mahdi, depuis les origihes di lIslam jusqu a nos jours

۲- مکدونالد، دائره المعارف اسلام، انگلیسی، ج ۳، صص ۱۱۱-۱۱۵

۳- فلوتن، فان، السیاده العربیه و الشیعہ و الاسرائیلیات فی عهد بنی امیه، حسن ابراهیم حسن و محمد زکی ابراهیم، چاپ دوم، مکتبه النهضه المصریه، قاهره، سال ۱۹۶۵، صص ۱۰۸-۱۳۶

۴- مجله موعود، ش ۱۹، فروردین و اردیبهشت ۷۹، صص ۲۶-۲۷ (نقل از بریتانیکا ترجمه دکترین های مذاهب و اصول مذهبی آخرالزمان در مذاهب غرب، واژه « اسلام و زرتشت، مهدی» مرتضی دهقان و بهروز علیزاده)

وظیفه ای در برابر این هجمه ها و برخوردها داریم؟ تاکنون چه مقدار به تحکیم مبانی مهدویت پرداختیم؟ و ده ها سؤال دیگر. و لذا بر این اعتقادیم که برای کار فرهنگی در عرصه مهدویت به چند محور مهم باید توجه داشت:

۱-۵. تعیین استراتژی انتظار

اشاره

«استراتژی» یعنی «هنر توزیع و به کارگیری همه افراد و امکانات موجود برای نیل به هدفی کلان». این تعریف مسائل گوناگونی را در بر می گیرد. از ساده ترین مسائل امنیتی گرفته تا تحقق یک حکومت یکپارچه جهانی. در طراحی استراتژی کلان برای مهدویت، باید به سه نکته مهم توجه کرد:

یک. نظر به «آینده» از جایگاهی مهم برخوردار است؛ زیرا مقصد همه را در نحوه بودن و زیستن در هیئت فردی و جمعی معلوم می سازد. بسیاری از نابسامانی ها و آشفتگی های ملت ها ناشی از گنگ و مبهم بودن همین موضوع است. وقتی آینده و مقصد نامعلوم باشد، بسیج و سازماندهی هیچ نیرویی امکان پذیر نیست.

دو. تعیین «نقطه مطلوب و مفروض» در دور دست که اولین گام واقعی در تدوین استراتژی است.

سه. هر گونه طرح و برنامه «منفعلا نه» در تدوین استراتژی ممنوع است. باید در تدوین «استراتژی انتظار» فعال برخورد کرد. فعال بودن برنامه ها و طرح ها با مبانی اعتقادی ما در مهدویت سازگاری دارد و به هیچ وجه با طرح های منفعلا نه و غیر فعال نمی سازد (۱).

اینجا یک سؤال جدی مطرح است که: برای رسیدن به چنین استراتژی چه چیزهایی لازم است؟

باید گفت، برای این استراتژی یا راهبرد نیاز به چند اصل داریم:

الف) شناسایی وضع موجود انسان معاصر

حاکمیت لیبرالیسم و سیطره فردگرایی دست به دست یکدیگر داده و برای انسان متجدد و معاصر، جهانی را به ارمغان آورده اند که آکنده از بحران ها و نابسامانی هاست. این

۱- ر.ک: استراتژی انتظار، اسماعیل شفیعی سروستانی (با دخل و تصرف)

بحران‌ها و معضلات در جهان امروزه به اندازه‌ای جدی، عمیق و گسترده است که با نظر به آنها نمی‌توان انسان متجدد را سعادتمندتر و خوشبخت‌تر از انسان سنتی دانست، بلکه چه بسا قضیه برعکس است، شاهد بر این مدعا، چالش‌های بزرگ فراروی انسان معاصر است.

تمدن نوین بسیاری از هنجارها و نگرش‌های دنیای پیشین را که جزو هویت آدمی محسوب می‌شود را به چالش کشیده و تعارض بخشی از عناصر تمدن جدید و مدرنیته با معیارهای اعصار گذشته در درون انسان بحران آفرین بوده به طوری که نتیجه آن چیزی جز گسترش تردید و نسبی‌گرایی مطلق در حوزه معرفت‌شناسی و اخلاق نبوده است. از طرفی سیطره ماشین و فن‌آوری موجود باعث نوعی از خودبیگانگی و دور افتادن انسان از فطرت ناب الهی و حاکمیت روح خشونت شده است. در کنار مسائل فوق، احساس ناامنی از گسترش سلاح‌های مخرب و کشتار جمعی مثل سلاح‌های میکروبی، شیمیایی و هسته‌ای و گسترش نزاع‌ها و

درگیری های بین اقوام و ملت ها و ناکارآمدی سازمان های بین المللی در رفع تخاصم و جلوگیری از سلطه قدرت های بزرگ بر منابع کشورهای ضعیف، تخریب محیط زیست انسان ها، لگدمال شدن حرمت و کرامت انسانی و از بین بردن حقوق آنان با دستاویزهای غیر اخلاقی، ... همه تابلویی از زشتی های پدید آمده از رفتار و اندیشه اومانیستی انسان متجدد در جهان معاصر است. البته جا دارد تأکید کنیم که ما منکر پاره ای دستاوردهای مثبت مدنیت نوین نیستیم و لکن بر این باوریم که این تحولات کمک چندانی به انسان معاصر، برای پیشروی در مسیر کمال و سعادت انسانی نکرده است. انسان متجدد در مقایسه با انسان سنتی داناتر (به معنی دارنده اطلاعات بیشتر) و قدرت مندتر (به معنای توانایی بهره گیری بی حد و حصر از طبیعت و ماشین) شده است، اما این حقیقت لزوماً به معنای انسان تر شدن او نیست (۱).

۱- ر.ک: معارف اسلامی، ج ۱، جمعی از نویسندگان، نشر معارف اسلامی نهاد مقام معظم رهبری _ مدظله _ (با دخل و تصرف)

(ب) تصویر صحیح از وضع مطلوب

اشاره

با نگاهی به منابع مهدوی می توان شاخصه های مهم جامعه عصر ظهور را بر اساس نیازهای بشری ترسیم کرد:

۱. تکامل عقلانی انسان ها

امام باقر علیه السلام می فرماید: «اذا قام قائمنا وضع یدیه علی رؤوس العباد فجمع به عقولهم و اکمل به اخلاقهم؛ (۱) هنگامی که قائم ما قیام کند دست خود را بر سر بندگان می نهد، پس عقل های آنان جمع و متمرکز گردیده و اخلاق آنان کمال خواهد یافت.»

۲. توسعه علمی

از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند:

«العلم سبعة و عشرون حرفاً، فجميع ما جائت به الرسل حرفان فلم يعرف الناس حتى اليوم غير الحرفين فاذا

قام قائمنا اخرج الخمسه و العشرين حرفاً فبثها في الناس و ضم اليها الحرفين حتى يبتها سبعة و عشرين حرفاً؛ (۱) علم ۲۷ بخش است و همه آن چه را که رسولان الهی آوردند دو بخش از آن بود پس مردم تا امروز جز این دو بخش را نشناخته اند ولی چون قائم ما قیام کند ۲۵ بخش را بیرون آورده و آشکار خواهد ساخت و در میان مردم منتشر خواهد فرمود و آن بخش را هم ضمیمه می گرداند و در نتیجه ۲۷ بخش علم را در میان مردم منتشر و پراکنده خواهد ساخت.»

۳. فقر زدایی از مردم

در روایتی از ناحیه معصوم علیه السلام آمده است:

«و لا یجد الرجل منکم یومئذ موضعاً لصدقته و لا لبره لشمول الغنی جمیع المؤمنین؛ (۲) «کسی از شما موردی را برای صدقه و احسان خود نمی یابد و مستمندی را نمی بیند که به او صدقه بدهد و یا به او احسانی کند».

۱- مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶

۲- مجلسی، بحارالانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۸ و ۳۳۹

۴. رفاه کامل

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نقل شده:

«تَتَنَعَّمُ أُمَّتِي فِي زَمَنِ الْمَهْدِيِّ نِعْمَةً لَمْ يَنْعَمُوا مِثْلَهَا قَطُّ...»؛ (۱) «امت من در زمان مهدی علیه السلام آن چنان از نعمت ها بهره مند و برخوردار گردند که هرگز بدان گونه متنعم و بهره مند نشده باشند...».

۵. امنیت همه جانبه

قرآن کریم در این زمینه می فرماید:

«...لَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِّنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا...»؛ (۲) خداوند بیم و خوف شان را (در عصر ظهور) تبدیل به ایمنی خواهد کرد...».

و ده ها شاخصه دیگر که شما می توانید آنها را در لابه لای آموزه های مهدوی بیابید (۳).

۱- گنجی شافعی، البیان، ص ۱۴۹

۲- نور/۵۵

۳- ر.ک: مجموعه مقالات شمس ولایت، مقاله «شاخصه های حکومت مهدی موعود»، علی کریمی جهرمی، صص ۴۴-۵۰

ج) مدیریت و برنامه ریزی برای گذر از وضع موجود به وضعیت مطلوب

«آموزه مهدویت، ظرفیت و توانایی فراوانی در برنامه های راهبردی (استراتژیک) دارد که ذیلاً به برخی از موارد تأثیرگذار آموزه مهدویت در برنامه ریزی اشاره می شود:

۱. برنامه ریزی یعنی طراحی فرآیند سامانه های گذار از وضع موجود به وضع مطلوب و از طرفی آرمان شهر مهدوی تبیین وضعیت مطلوب و یگانه هدف راهبردی ما از منظر تربیت، اخلاق، سیاست، اقتصاد، فرهنگ و ... است.

۲. وظیفه حکومت اسلامی در عصر غیبت، زمینه سازی برای ظهور است. و این زمینه سازی باید در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و ... باشد.

۳. در برنامه ریزی باید توجه داشت محور در نظام اسلامی زمینه ساز ظهور «ولی فقیه» به عنوان نایب عام حضرت مطرح است. و بقیه ارکان نظام اعم از دولت، مجلس و قوه قضائیه در راستای منویات او باید حرکت کنند.

۴. مهندسی بلوغ اجتماعی در عصر غیبت

بر اساس سه شاخص غیبت اجتماعی (أنا نرغب اليك في دوله كريمه)، شکایت اجتماعی (اللهم انا نشكوا اليك فقد نبينا و غيبه ولينا) و استعانت اجتماعی (و اعنا على ذلك بفتح منك تعجله) صورت می پذیرد، با توجه به این شاخص ها و محوریت امام موجود، «شعث»، «صدع»، «فتق»، «قلت»، «ذلت»، «عيله»، «غرامت»، «فقر»، «خامت»، «عسر»، «بی آبرویی»، «اسارت» و ... به وحدت، جمع، پیوند، کثرت، عزت، گشاده دستی، غنیمت، غنا، جبران، راحتی، وجاهت، آزادی و ... تبدیل می شود و ناخدای کشتی، جامعه شیعی را به سلامت از گلوگاه های شعث و پریشانی اجتماعی، صدع و پراکندگی اجتماعی، فتق و شکاف اجتماعی ... و اسارت اجتماعی گذر داده و در این دریای پر آشوب، تنها کشتی نجات بشریت را در نهایت شکوه و اقتدار به ساحل امن و امان می رساند.

۵. ترسیم شناسه های حقوق حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قالب نظام کاربردی کارآمد و

ثمربخش و واکاوی عرصه های ناشکفته و پنهان آن حقوق با رویکرد ارتقای بلوغ اجتماعی، از دیگر کارهای مهمی است که باید در مدیریت برنامه ریزی گذر از وضع موجود به وضع مطلوب توجه داشت (۱).

۲-۵. آسیب شناسی

منظور از آسیب شناسی را نیز این گونه می توان بیان داشت: «آسیب شناسی حاکی از بازشناسی موارد سوءبرداشت یا سوءعملکرد در جریان تربیتی مهدویت است.» تا جایی که به ذات دین، مشتمل بر مهدویت مربوط است، نمی توان از آسیب و آسیب شناسی سخن به میان آورد؛ اما هنگامی که جریان تربیت دینی، مشتمل بر بُعد تربیتی مهدویت شکل می گیرد، امکان ظهور آسیب و در ادامه آسیب شناسی فراهم می گردد؛ زیرا در جریان تربیت دینی، دست آدمی گشوده می شود و اکنون اوست که باید با فهمی که از دین کسب می کند به عمل روی آورد و زمینه

۱- پورسیدآقایی، مشرق موعود، شماره ۳، ص ۶ و ۷ (با دخل و تصرف)

تحقق برداشت های خود را هموار کند. در طی این مسیر است که افق کوتاه دید آدمی، بد فهمی ها را در دامن می پرورد؛ چنان که دامنه محدود همت او، بد کرداری ها را در پی می آورد؛ از این رو، آسیب شناسی تربیتی مهدویت، تلاشی برای بازشناسی این گونه لغزش های فکری و عملی در جریان تحقق بخشیدن به بُعد تربیتی مهدویت است (۱).

لذا باید تلاش کرد نقاط آسیب پذیر را شناخت و سعی در حل این آسیب ها داشت. به عنوان نمونه، نباید با طرح افراطی ملاقات با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف اساس مهدویت را در ملاقات خلاصه کرد: چرا که با عدم تحقق ملاقات، عده ای دچار یأس و ناامیدی می شوند و یا به طرح یک جانبه قهر و غضب امام پرداخت و همین طور بایستی مراقب باشیم که مفهوم انتظار تحریف نشود و اندیشه های نادرست (مانند ظلم پذیری و...) در جامعه حاکم گردد. و همینطور تعیین وقت که در روایات

صریحاً نهی شده است و یا تطبیق نادرست علایم و شرایط ظهور و یا تعجیل و نظایر آن، همه به عنوان آسیب های جدی در عرصه مهدویت باید مورد توجه و بازشناسی قرار گیرد. البته لازم به یادآوری است که عواملی نظیر: عدم بصیرت در آموزه های دین اسلام بطور عام و مهدویت بطور خاص، سطحی نگری در آموزه های مهدوی، سوء استفاده افراد فرصت طلب برای نیل به اغراض سیاسی، اجتماعی و... را در این برداشت های غیر صحیح، نباید از چشم تیزبین انسان های دلسوز و علاقمند به مباحث مهدویت به دور دانست.

۳-۵. دشمن شناسی

شناخت دشمن از ضروریات اولیه هر مبارزه است و از طریق آن می توان بقای خود و جامعه را تضمین کرد. در طول تاریخ جوامع، تمام شکست ها ناشی از بی توجهی به دشمن بوده است.

امروز قدرت های بزرگ با ایجاد سازمان ها و تشکیلات اطلاعاتی و جاسوسی و اختصاص بودجه های کلان برای این مراکز، تلاش

می کنند تا دشمنان بالقوه و بالفعل خود را شناسایی کنند، قبل از آنکه نقشه دشمنان کارساز شود آنها را در هم شکنند. این تشکیلات در تصمیم گیری و برنامه ریزی های این دولت ها نقش مهمی دارند.

شناخت دشمن از اموری است که بر اساس ادله عقلی و نقلی در دین رهایی بخش اسلام توصیه شده است اما نه آن گونه که قدرت های استکباری انجام می دهند بلکه بر اساس مبانی اسلام بخصوص قرآن کریم با روش های اخلاقی پذیرفته شده است.

قرآن کریم شناخت دشمن را، برای حفظ و سلامت جامعه سفارش کرده و در قالب داستان های عبرت آموز به معرفی دشمنان توحید در اشکال گوناگون چون شیطان شناسی، منافق شناسی، طاغوت شناسی و شناخت کفار و مشرکان اشاره می کند، مهمترین ویژگی های دشمنان اسلام از نظر قرآن کریم: پیمان شکنی، خوی استکباری، دنیاپرستی، نژاد پرستی،

حسادت، بدخواهی و ... است (۱)

در روایات هم به این امر بسیار توجه شده است تا جایی که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم توصیه فرمودند برای رسیدن به اهداف بلند و متعالی و نیفتادن در دام شیطان باید ابتدا دشمن شناسی کرد: «الا و ان اعقل الناس عبد عرف ربّه فأطاعه و عرف عدوه فعصاه (۲)؛ آگاه باشید، عاقل ترین مردم کسی است که خدایش را بشناسد و از او پیروی کند و دشمن را نیز بشناسد و آنگاه نافرمانیش نماید.»

از این رهنمودها در می یابیم، که یکی از اساسی ترین عوامل پیروزی، شناخت دشمن است. بررسی انقلاب های بزرگ بخصوص نهضت های توحیدی نشان می دهد که رهبران این انقلاب ها برای ایجاد انقلاب در جامعه ابتدا چهره دشمنان را شناسایی و سپس مبارزات علنی خود را شروع کردند. ائمه علیهم السلام با برداشتن نقاب از چهره زشت دشمن و معرفی

۱- بقره/۹۶، حجر/۵، نساء/۵۴، اسراء/۱۰۰، آل عمران/۷۵ و ۱۱۹، طه/۷۱، انفال/۲۲

۲- بحار، ج ۷۴، ص ۱۸۱

آنان به مردم جبهه شیطان را رسوا و جبهه حق را تقویت کردند(۱)

البته سیر تاریخ به گونه ای است که انسان باید یا زیر چتر ولایت الهیه قرار گیرد و یا در پرتو ولایت شیطان. نمی شود این دو را در کنار هم جمع کرد. شیاطین به مصداق آیه شریفه: «لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوٌّ شَاطِئِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ» (۲) و یا آیه شریفه: «انَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوٌّ مُّبِينٌ» (۳) دست از انسان هایی که در جبهه ولایت حق تعالی قرار گرفته اند، بر نمی دارند، به خصوص که آموزه مهدویت به عنوان احیا کننده عبودیت الهی در گستره زمین خاکی مورد توجه هست؛ لذا دشمن از هر حربی ای استفاده می کند تا جلوی گسترش تفکر مهدویت را در جامعه بگیرد. گاهی از حربی انکار یا شبهه اقتباس استفاده می کند و گاهی با تحریف آموزه های مهدوی و سرانجام با تخریب.

۱- زرگران، مقاله دشمن شناسی از منظر امام علی علیه السلام، کیهان شماره ۱۸۵۸۵، مورخه ۱۵/۵/۸۵

۲- انعام/۱۱۲

۳- نساء/۹۲

لازم به دقت است اگر دشمن این کار را نکند، باید تعجب کرد؛ زیرا ماهیت دشمنی همین است! باید کوشید تا با شناخت صحیح مهدویت و تحکیم مبانی و مسائل آن، جلوی هر گونه تخریب و تحریف را از آنها گرفت.

جمع بندی

هر یک از ابعاد «مهدویت» در علوم مختلف مورد بحث قرار می گیرد. بعد اعتقادی آن در علم کلام؛ بعد سیاسی آن در علمی مانند فلسفه، سیاست و جامعه شناسی؛ بعد اجتماعی از دیدگاه جامعه شناختی و بعد تاریخی آن در مسائل تاریخ اسلام مورد بحث قرار می گیرد. البته ابعاد مهدویت منحصر به آنچه مطرح گردید نیست؛ زیرا ما در صدد بحث از همه آنها نبودیم، نظیر: بعد تربیتی مهدویت.

ابعاد سیاسی، اجتماعی و تاریخی مهدویت اختصاص به علمای اسلام ندارد و مبتنی بر داشتن باور اسلامی نیست؛ ولی بحث اعتقادی

درباره آن، مبتنی بر ایمان اسلامی و مخصوص متکلمان اسلامی است. البته اگر کسی کلام اسلامی را از جنبه تاریخی مطالعه کند، در این صورت بحثی پیرامون دینی خواهد بود(۱)

۱- عقاید استدلالی، ربانی گلیپایگانی، علی، ج ۲، ص ۹۸ (با دخل و تصرف)

لیست محصولات انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف

ردیف

نام کتاب

مخاطب قیمت (ریال)

۱

آینده جهان (کتاب سال حوزه)

دانشجویان _ طلاب

۳۸۰۰۰

۲

فرهنگ نامه مهدویت

دانشجویان _ طلاب

۶۸۰۰۰

۳

دکترین مهدویت

دانشجویان _ طلاب

۲۰۰۰۰

۴

مهدویت از دیدگاه دین پژوهان غربی

دانشجویان

۲۵۰۰۰

۵

انتظار پویا

همه اقشار (به غیر از دانش آموزان)

۹۰۰۰

۶

جوانان یاوران مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

جوانان

۶۰۰۰

۷

نینوا و انتظار

عمومی

۲۸۰۰۰

۸

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در کلام آیت الله بهجت

عمومی

۹۰۰۰

۹

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن

عمومی

۸۰۰۰

۱۰

زمزمه های انتظار

مجریان _ عمومی

۹۰۰۰

۱۱

فصلنامه علمی - تخصصی انتظار (۱-۲۷)

فرهیختگان

۱۸۰۰۰

۱۲

طلوع خورشید

دانش آموزان _ عمومی

۶۰۰۰

۱۳

امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در حدیث ثقلین

عمومی

۶۰۰۰

۱۴

زنان در حکومت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

عمومی

۲۵۰۰

۱۵

شمیم (برگزیده ای از مباحث درباره امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف)

دانش آموزان

۸۰۰۰

۱۶

دولت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف سیرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

عمومی

۴۰۰۰

۱۷

CD نقد فیلم نوستر آداموس

عمومی

۱۵۰۰۰

۱۸

نگاهی دوباره به انتظار

عمومی

۶۵۰۰

۲۵

درسنامه مهدویت (۱)

تخصصی (طلاب _ دانش جویان _ فرهیختگان)

۲۸۰۰۰

۲۶

درسنامه مهدویت (۲)

تخصصی

۳۵۰۰۰

۲۷

کارت بازی انتظار

بچه ها

۶۵۰۰

۲۸

پله پله مهربانی (ویژه نوجوانان)

نوجوانان

۶۰۰۰

۲۹

وقتی او می آید

عمومی

۶۰۰۰

ص: ۹۸

۳۰

آفتاب مهر (یکصد پرسش و پاسخ مهدوی) _ ویرایش جدید

جوانان

۳۰۰۰۰

۳۱

لوح فشرده فصلنامه انتظار (۱-۲۷)

فرهیختگان

۱۰۰۰۰

۳۲

از حسین علیه السلام تا مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

عمومی

۷۰۰۰

۳۳

مجله امان ویژه امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف (۱-۱۹)

عمومی

۵۰۰۰

۳۴

جستارهایی در مهدویت

دانشجویان _ طلاب

۱۵۰۰۰

۳۵

نگین آفرینش (درسنامه مقدماتی)

پیش دانشگاهی _ دانشجویان

۲۸۰۰۰

۳۶

قرآن، مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، جوانان

جوانان _ دانش آموزان

۱۴۰۰۰

۳۷

بروشور هفتگانه «آشنایی با امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف»

عمومی

۷۰۰

۳۸

فرات تا فرات (۲جلد)

دانشجویان _ طلاب _ فرهنگیان

۲۸۰۰۰

۳۹

دلایل عقلی و نقلی امامت و مهدویت

تخصصی

۲۸۰۰۰

۴۰

فروغ حق

عمومی

۲۵۰۰۰

۴۱

در محضر علامه شعرانی

عمومی

۳۰۰۰۰

۴۲

شرح فراق

عمومی

۲۵۰۰۰

۴۳

منجی در ادیان

تخصصی

۳۲۰۰۰

۴۴

سی دی آفتاب عشق

عمومی

۱۰۰۰۰

۴۵

غنچه های قیام

عمومی

۱۵۰۰۰

نحوه تقاضا: وجه کتاب درخواستی را به حساب سیبای بانک ملی به شماره (۰۱۰۵۶۴۱۹۳۴۰۰۹) به نام انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف واریز نموده و اصل فیش بانکی را همراه با نام و تعداد کتاب های درخواستی و نشانی دقیق پستی، به نشانی ذیل از طریق پست یا فکس ارسال نمایید:

قم، خیابان شهداء (صفائیه)، کوچه آمار (۲۲)، بن بست شهید علیان، مرکز تخصصی امامت و مهدویّت.

تلفن: ۰۲۵۱-۷۷۳۷۸۰۱، فاکس: ۰۲۵۱-۷۷۳۷۱۶۰

صندوق پستی: ۱۱۹/۳۷۱۳۵

یادآوری:

خریداران عمده از تخفیف ویژه برخوردار می باشند.

از این مجموعه منتشر شده است:

انتظار ۱. ضرورت طرح مباحث مهدویّت / روح الله شاکری

انتظار ۲. پژوهشی عقلی درباره حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف / روح الله شاکری

انتظار ۳. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در قرآن / مهدی یوسفیان

انتظار ۴. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در احادیث شیعه و سنی / جمعی از محققان

انتظار ۵. طلوع خورشید / مهدی یوسفیان

انتظار ۷. اندیشه مهدویّت و آسیب ها / محمدصابر جعفری

انتظار ۸. مهدی ستیزان / محمدصابر جعفری

انتظار ۹. پژوهشی درباره جزیره خضراء / مجتبی کلباسی

انتظار ۱۰. جهانی شدن و حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف / رحیم کارگر

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامگاه

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹